Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Materiały szkoleniowe nt. efektów realizacji PROW 2007-2013 oraz nowego okresu programowania PROW 2014-2020.

PROW

2007-2013

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013

Stan realizacji i wybrane rezultaty PROW 2007 - 2013

- **Dane finansowe przedstawiono wg stanu na dzień 17 kwietnia 2015 r.**
- **Informacje dotyczące wybranych efektów realizacji poszczególnych działań przedstawiono wg stan na dzień 30 czerwca 2014 r., co wynika z systemu sprawozdawczości.!!**

Efekty wdrażania PROW 2007 -2013

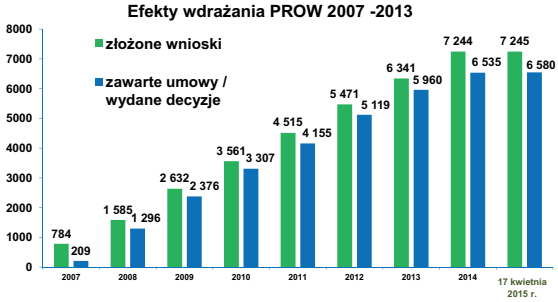

Liczba złożonych wniosków oraz zawartych umów/wydanych decyzji w ramach PROW 2007 – 2013 (w tys.)

Efekty wdrażania PROW 2007 - 2013

- **Stan realizacji PROW 2007-2013 wg danych na dzień 17 kwietnia 2015 r.**

- **Od początku realizacji Programu do dnia 17 kwietnia 2015 r.** w ramach wszystkich działań zostało złożonych **7 245 943** wniosków o przyznanie pomocy (w tym w ramach ONW złożono 5 922 901 wniosków), natomiast liczba zawartych umów lub wydanych decyzji wyniosła **6 580 088**. Poziom kontraktacji wynosi **89%** budżetu PROW 2007 – 2013.

- W ramach PROW 2007 – 2013 na rzecz beneficjentów zrealizowano płatności na kwotę **64,2 mld zł,** w tym **48,5 mld zł** ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, co stanowi ponad **88%** alokacji środków EFRROW przeznaczonych na realizację PROW 2007 – 2013.

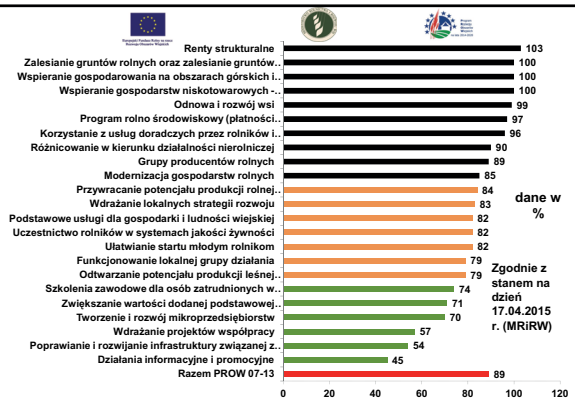

Zrealizowane płatności – % wykorzystania środków EFRROW, wg działań

Efekty wdrażania PROW 2007 -2013

Łącznie 60 % dostępnych środków wydatkowano na działania takie jak:

„Renty strukturalne" (16%),

„Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)" (16% **wszystkich zrealizowanych płatności),**

„Program rolnośrodowiskowy" (14%),

„Modernizacja gospodarstw rolnych" (14%).

Efekty wdrażania PROW 2007 -2013

Struktura zrealizowanych płatności – podział na działania

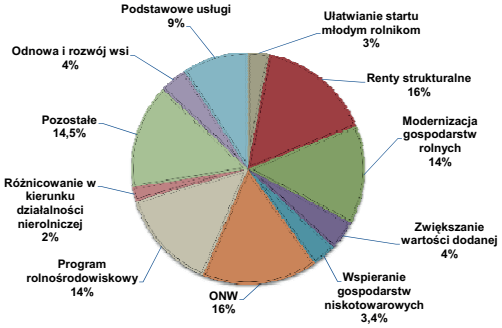

Stan realizacji oraz wybrane efekty realizacji poszczególnych działań PROW 2007-2013

Dane finansowe przedstawiono wg stanu na dzień 17 kwietnia 2015 r.,

Dane dotyczące efektów realizacji poszczególnych działań przedstawiono wg stan na dzień 30 czerwca 2014 r., co wynika z systemu sprawozdawczości.!!!!!

„Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie":

W ramach zakończonych operacji przeprowadzono 9 772 szkolenia.

W szkoleniach brało udział 207 265 uczestników,

Najwięcej szkoleń zrealizowanych zostało z następujących zakresów:

- minimalnych wymagań wzajemnej zgodności dla gospodarstw rolnych, tzw. cross compliance - 5 492 szkolenia,
- zastosowania mikrokomputerów i programów komputerowych w usprawnieniu zarządzania gospodarstwem rolnym i leśnym - 1 623.

Ułatwianie startu młodym rolnikom":

W ramach działania zrealizowano płatności na rzecz 25 403 beneficjentów.

Inwestycje zrealizowane przez młodych rolników dotyczyły m.in.:

Zakupu: maszyn rolniczych, narzędzi rolniczych, urządzeń do produkcji roślinnej – 6 804; maszyn, narzędzi, urządzeń i wyposażenia do produkcji zwierzęcej – 1 559; ciągników rolniczych – 1 276;

Budowy lub modernizacji: budynków gospodarczych o powierzchni ponad 82 tys. m^2 (z czego obory stanowią 47% ogólnej powierzchni), ponad 205 tys. m^3 zbiorników na gnojówkę i gnojowicę, 10,9 tys. m^2 powierzchni płyt obornikowych;

Łączna powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład gospodarstw prowadzonych przez beneficjentów działania **wynosi 364 730 ha.**

„Renty strukturalne":

Płatności w ramach działania otrzymało 73 430 beneficjentów, w tym

- 20 136 w ramach zobowiązań podjętych w latach 2007-2013 i
- 53 294 beneficjentów w ramach zobowiązań z okresu 2004-2006.

Łącznie w ramach działania rolnicy przekazali gospodarstwa o powierzchni 239 102 ha.

Spośród przekazanych gospodarstw 45,5% zostało przekazanych na powiększenie innego gospodarstwa, a 54,5% na rzecz następcy.

„Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów":

Do 30 czerwca 2014 r. zrealizowano 155 133 usługi doradcze.

Najwięcej usług doradczych zrealizowanych zostało w zakresie:

- kompleksowej oceny gospodarstwa rolnego w zakresie spełniania wymogów wzajemnej zgodności – 40 735 usług;
- kompleksowej oceny gospodarstwa rolnego w zakresie spełniania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy – 40 735 usług;
- opracowania planu dostosowania gospodarstwa rolnego do zasad bezpieczeństwa i higieny pracy – 17 912 usług.

„Modernizacja gospodarstw rolnych"

Do 30 czerwca 2014 r. zakończonych zostało 56 139 operacji.

W ramach zrealizowanych operacji m.in. zakupiono:

- **186,4 tysięcy sztuk maszyn rolniczych**, narzędzi, urządzeń do produkcji roślinnej oraz środków transportu (innych niż ciągniki) do produkcji roślinnej;
- **144,5 tys. sztuk elementów wyposażenia**, elementów maszyn, narzędzi, wyposażenia dodatkowego;
- **44,6 tys. sztuk maszyn**, narzędzi, urządzeń i wyposażenia do produkcji zwierzęcej;
- **38,6 tys. ciągników**.

Ponadto wybudowano lub zmodernizowano m.in.:

- budynki gospodarcze o powierzchni 3 222 tys. m^2 (z czego 46% łącznej powierzchni stanowią szklarnie wraz z wyposażeniem);
- ponad 534 tys. m^2 powierzchni służących produkcji i sprzedaży bezpośredniej w gospodarstwach rolniczych;
- 113,7 tys. m^3 zbiorników na gnojówkę i gnojowicę;
- 91,1 tys. m^2 powierzchni płyt obornikowych.

„Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej”:

W ramach operacji zakończonych do 30 czerwca 2014 r. wsparciem objęto 948 przedsiębiorstw.

Najczęściej wspierane w ramach działania były dotychczas małe i średnie przedsiębiorstwa (odpowiednio – 387 i 381 przedsiębiorstw).

W ramach 298 spośród zakończonych operacji wprowadzone zostały nowe produkty, procesy lub technologie produkcji. Innowacyjne operacje zrealizowano w 277 przedsiębiorstwach.

Schemat I „Scalanie gruntów”

Do 30 czerwca 2014 r. zatwierdzono do realizacji 109 operacji, zakończonych zostało 31 operacji.

Zatwierdzone do realizacji operacje umożliwią scalenie łącznie 89,92 tys. ha gruntów, w tym ponad 81 tys. ha gruntów rolnych oraz ponad 8 tys. ha gruntów leśnych.

Schemat II „Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi”

Do 30 czerwca 2014 r. zrealizowanych zostało 321 operacji.
W efekcie realizacji operacji dotyczących melioracji wodnych podstawowych:

- objęto ochroną przeciwpowodziową powierzchnię 20,72 tys. ha użytków gruntowych,
- ukształtowano przekrój podłużny i poprzeczny oraz układ poziomego koryta cieku naturalnego na długości 376 km,

Wybudowano m.in.:

- wały przeciwpowodziowe o długości ponad 214 km,
- kanały o długości ponad 56 km,
- budowle piętrzące, budowle upustowe, stopnie wodne oraz obiekty służące do ujmowania wód – 193 obiekty,

Schemat II „Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi” (2)

Wyremontowano m.in.:

- przekrój podłużny i poprzeczny oraz układ poziomego koryta cieku naturalnego na długości ponad 168 km,
- wały przeciwpowodziowe o długości ponad 39 km,
- kanały o długości ponad 43 km.

Natomiast w ramach operacji zrealizowanych w zakresie melioracji wodnych szczegółowych:

- objęto ochroną przeciwpowodziową powierzchnię 1,16 tys. ha użytków gruntowych,
- zagospodarowano po raz pierwszy zmeliorowane łąki i pastwiska o powierzchni ponad 46 ha,
- wybudowano m.in.:
- rowy o długości ponad 300 km,
- sieć drenarską o długości blisko 2,83 tys. km.

„Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych”

W ramach zrealizowanych 4 599 operacji m.in. zakupiono:

- 45,3 tys. sztuk elementów wyposażenia, elementów maszyn, narzędzi, wyposażenia dodatkowego;
- 16,32 tys. sztuk maszyn rolniczych, narzędzi, urządzeń do produkcji roślinnej oraz środków transportu (innych niż ciągniki) do produkcji roślinnej;
- 2 133 ciągniki.

Ponadto wybudowano lub zmodernizowano m.in.:

- budynki gospodarcze o powierzchni 342 tys. m^2 (z czego ok. 12% łącznej powierzchni stanowią szklarnie wraz z wyposażeniem).

„Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności”.

Do 30 czerwca 2014 r. zakończono realizację 40 805 operacji.

- Największy odsetek decyzji (ok.74%) dotyczył wytwarzania produktów z grupy „owoce, warzywa i zboża świeże lub przetworzone”.

„Grupy producentów rolnych”

Do30 czerwca 2014 r. wydano decyzje przyznające płatność dla 1 351 grup producentów rolnych.

Największą część stanowią grupy zorganizowane w ramach następujących kategorii produktów i grup produktów:

- ziarna zbóż i nasiona roślin oleistych – 691 decyzji przyznających płatność,
- drób żywy, mięso lub jadalne podroby drobiowe – 541,
- świnie żywe i mięso wieprzowe – 498.

Wartość uzyskanego obrotu przez grupy producentów rolnych, które otrzymały płatności w ramach PROW 2007-2013 wynosi 17 mld 709 mln zł, a wartość netto produkcji sprzedanej wynosi 16 mld 926 mln zł.

Wartość obrotu dotyczy produktu rolnego, w odniesieniu do którego uznana została grupa.

„Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania” (ONW):

Do 30 czerwca 2014 r., w ramach wydanych decyzji w sprawie przyznania płatności ONW dla wniosków złożonych w kampanii 2007- 2013, wsparciem objęto 895 127 gospodarstw rolnych znajdujących się na gruntach wyznaczonych jako obszary ONW.

Pomoc finansowa została skierowana głównie (91%) do gospodarstw położonych na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania typu nizinnego (strefy nizinnej I i II).

„Program rolnośrodowiskowy”

W ramach PROW 2007-2013 na poziomie wydanych decyzji wsparciem objęto 131 267 gospodarstw.

Łącznie wsparciem objęta została:

- powierzchnia wynosząca 3 256 586 ha użytków rolnych, podczas gdy wielkość fizycznego obszaru objętego wsparciem rolnośrodowiskowym wyniosła 2 730 286 ha,
- średnioroczna liczba zwierząt w gospodarstwach – 60 313 sztuk fizycznych (21 757 DJP).

Ponadto na podstawie wydanych decyzji przyznających płatność rolnośrodowiskową w ramach PROW 2004-2006, które przeszły w ciężar budżetu PROW 2007-2013, do 30 czerwca 2014 r. zrealizowano płatności dla 71 502 beneficjentów.

Bez sumowania powierzchni objętej jednoczesnym wsparciem w ramach niewykluczających się pakietów.

„Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne”:

Schemat I – „Zalesianie gruntów rolnych”

Wydane decyzje przyznające pomoc dotyczyły zalesienia gruntów rolnych na powierzchni 30 706,75 ha, w wyniku którego powstały uprawy leśne: iglaste – 27%, liściaste – 13%, mieszane – 60%.

Spośród ogólnej powierzchni zalesionych gruntów rolnych 22 836,37 ha (74%) znajduje się na obszarach wyznaczonych jako ONW.

Schemat II – „Zalesianie gruntów innych niż rolne”

Wydane decyzje przyznające pomoc dotyczyły zalesienia gruntów innych niż rolne na powierzchni 2 754,87 ha, w wyniku którego powstały uprawy leśne: iglaste – 26%, liściaste - 45%, mieszane – 29%.

Spośród ogólnej powierzchni zalesionych gruntów innych niż rolne 2 214,69 ha (80%) znajduje się na obszarach wyznaczonych jako ONW.

Ogółem w ramach działania (Schemat I oraz Schemat II) zalesiono powierzchnię 33 461,62 ha.

„Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych”:

W ramach zakończonych do 30 czerwca 2014 r. 504 przedsięwzięć:

- zagospodarowano lasy na powierzchni 7 280,12 ha,
- odtworzono lasy na powierzchni 2 324,14 ha,
- wybudowano lub zmodernizowano dojazdy (drogi) pożarowe o długości 1 101,44 km,
- wybudowano lub zmodernizowano drogi leśne o długości 213,21 km.

„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”:

Do 30 czerwca 2014 r. zrealizowano 13 519 operacji.

Dotyczyły one najczęściej:

- usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa – 9 319 operacji (69%),
- usług dla ludności – 1 422 operacje (11%),
- usług turystycznych oraz usług związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem – 949 operacji (7%).

Beneficjenci działania utworzyli 10 541 pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich, w tym 9 088 stałych oraz 1 453 sezonowych.

Dane z ankiet monitorujących, składanych 2 lata po zakończeniu operacji

„Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

Do 30 czerwca 2014 r. zrealizowano 8 247 operacji.

Utworzono 16,3 tys. nowych miejsc pracy (liczba nowych etatów utworzonych bezpośrednio w wyniku zrealizowanych operacji).

Udzielone w ramach działania wsparcie dotyczyło najczęściej prowadzenia następujących rodzajów działalności:

- usługi dla ludności – 2 378 zrealizowanych operacji (29%),
- roboty i usługi budowlane oraz instalacyjne – 1 973 (24%) ,
- usługi dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa – 1 420 (17%).

Zgodnie z informacjami przekazywanymi przez beneficjentów wraz z wnioskiem o płatność ostateczną.

„Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej”:

Do 30 czerwca 2014 r. zrealizowano 2 895 operacji.

Zdecydowana większość operacji dotyczyła gospodarki wodno-ściekowej (2 383 operacji).

Zrealizowano także m.in.:

- 295 operacji z zakresu tworzenia systemu zbioru, segregacji lub wywozu odpadów komunalnych,
- 89 operacji dotyczących wytwarzania lub dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych,
- 84 operacje dotyczące przebudowy, remontu, wyposażenia targowisk oraz
- 44 operacje dotyczące budowy targowisk.

W ramach zrealizowanych operacji:

- wybudowano 17 tys. km sieci wodociągowej i kanalizacyjnej z wyłączeniem przyłączy,
- wykonano ponad 38 tys. sztuk kanalizacji zagrodowych,
- wybudowano 513 oczyszczalni ścieków,
- utworzono system zbioru, segregacji i wywozu odpadów komunalnych, umożliwiający zagospodarowanie 246 tys. ton śmieci,
- stworzono możliwość wytwarzania 146 MW energii ze źródeł odnawialnych.

„Odnowa i rozwój wsi”

Do 30 czerwca 2014 r. zrealizowano 5 574 operacje. W ramach zrealizowanych operacji m.in.:

wybudowano, zmodernizowano lub wyposażono:

- 3,8 tys. budynków pełniących funkcje rekreacyjne, sportowe i społeczno-kulturalne, w tym świetlic i domów kultury,
- 2,3 tys. obiektów sportowych, placów zabaw, miejsc rekreacji,
- 182 km ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych,
- 942 obiekty małej architektury,
- 380 terenów zielonych, parków i innych miejsc wypoczynku;

odnowiono:

- 517 elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków i cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków,
- 86 budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objęte wojewódzką ewidencją zabytków, użytkowane na cele publiczne,
- ukształtowano 1636 obszarów sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych.

„Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”

W ramach osi Leader 335 lokalnych grup działania realizuje lokalne strategie rozwoju na łącznym obszarze 291,3 tys. km^2 zamieszkałym przez ponad 18 mln ludzi.

Małe projekty

Zrealizowane operacje w ramach małych projektów dotyczyły najczęściej:

- organizacji imprez kulturalnych, rekreacyjnych lub sportowych – 4 116 operacji,
- remontu lub wyposażenia świetlic wiejskich – 2 887,
- budowy, odbudowy lub oznakowania małej infrastruktury turystycznej – 2 537.

Dzięki tym operacjom m.in.:

wybudowano, odbudowano lub przebudowano:

- 2 834 obiekty małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej;

wyremontowano lub odrestaurowano:

- 897 świetlic wiejskich oraz innych obiektów pełniących ich funkcje,
- 367 obiekty wpisanych do rejestru zabytków lub objętych ewidencją zabytków,
- utworzono 465 miejsc pracy.

„Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”

Operacje z zakresu działania Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

Zrealizowane operacje dotyczyły najczęściej:

- usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa – 706 operacji (63%),
- usług dla ludności – 148 operacji (13%),
- usług turystycznych oraz usług związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem - 137 operacji (12%).

„Wdra anie lokalnych strategii rozwoju”

Operacje z zakresu działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”.

Udzielone w ramach działania wsparcie dotyczyło najczęściej prowadzenia następujących rodzajów działalności:

- usługi dla ludności – 194 zrealizowane operacje,
- roboty i usługi budowlane oraz instalacyjne – ,
- usługi turystyczne oraz związane ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem – 89.

Do 30 czerwca 2014 r. w ramach zrealizowanych operacji stworzono 796 nowych miejsc pracy.

liczba nowych etatów utworzonych bezpośrednio w wyniku zrealizowanych operacji, zgodnie z dokumentami przedstawianymi przez beneficjentów wraz z wnioskiem o płatność ostateczną

„Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju"

Operacje z zakresu działania Odnowa i rozwój wsi

W efekcie zrealizowanych operacji m.in.:

wybudowano, zmodernizowano lub wyposażono:

- 2,5 tys. budynków pełniących funkcje rekreacyjne, sportowe i społeczno-kulturalne, w tym świetlic i domów kultury,
- 2 125 obiektów sportowych, placów zabaw, miejsc rekreacji,
- 355 km ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych,
- 802 obiektów małej architektury,
- 177 terenów zielonych, parków i innych miejsc wypoczynku;

odnowiono:

- 189 elewacji zewnętrznych i dachów w budynkach architektury sakralnej wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków i cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków,
- 53 budynki wpisane do rejestru zabytków lub objęte wojewódzką ewidencją zabytków, użytkowane na cele publiczne,
- ukształtowano 1 017 obszarów sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych.

„Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju"

„Wdrażanie projektów współpracy"

Do 30 czerwca 2014 r. w ramach działania:

- przygotowano 69 projektów współpracy, w tym 40 projektów współpracy międzyregionalnej i 29 projektów międzynarodowych,
- zrealizowano 80 projektów współpracy, w tym 69 projektów międzyregionalnych i 11 projektów międzynarodowych.

„Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju"

„Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja"

Do 30 czerwca 2014 r. w ramach operacji zrealizowanych lub będących w trakcie realizacji wykonano 35 016 zadań z zakresu: realizacji wydarzeń o charakterze promocyjnym oraz szkoleń lokalnych liderów, informowania o obszarze działania LGD oraz o LSR, szkolenia kadr biorących udział we wdrażaniu LSR, realizacji badań nad obszarem objętym LSR.

Załącznik do niniejszej informacji stanowi zbiorcze sprawozdanie tygodniowe z realizacji programu wg stanu na 2 stycznia 2015 r.

Podsumowanie

- Instytucja Zarządzająca na bieżąco monitoruje postęp we wdrażaniu programu, przedstawiając – kiedy wymaga tego sytuacja – propozycje odpowiednich modyfikacji tabeli finansowej, tak aby zapewnić możliwie najpełniejsze wykorzystanie dostępnych środków.
- W chwili obecnej, biorąc pod uwagę stan zaawansowania realizacji PROW 2007 – 2013 oraz fakt, iż środki mogą być wydatkowane do końca 2015 r., nie ma zagrożenia niewykorzystania budżetu programu.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013

Dobre praktyki

- **Przykłady operacji zrealizowanych w ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych”**

Zakup suszarni i chłodnicy do ziarna oraz przenośnika wraz z wyposażeniem
Województwo: **Małopolskie**; Gmina: **Proszowice**
Całkowity koszt projektu: **297 845,29 zł**; Wkład Beneficjenta: **206 140,09 zł**
Wysokość dofinansowania: 91 705,20 zł

- **Opis:** Rolnik posiada gospodarstwo o powierzchni około 34 ha na terenie gminy Proszowice. Podstawowym celem operacji było usprawnienie procesu suszenia i magazynowania zbóż (głównie kukurydzy). Rolnik zrealizował projekt, który polegał na zakupie przenośnika kubełkowego wraz z osprzętem służącym do załadunku i rozładunku zbóż, zakupie silosów zbożowych oraz zakupie suszarni przewoźnej i chłodnicy do ziarna. W wyniku realizacji projektu nastąpiło usprawnienie procesu produkcyjnego, podwyższenie jakości produkcji przy jednoczesnym obniżeniu jej kosztów.

Poprawa organizacji pracy i jakości pozyskiwanego mleka
Województwo: **Podkarpackie**; Gmina: **Leżajsk**
Całkowity koszt projektu: **806 937,91 zł**
Wysokość dofinansowania: 300 000 zł

- **Opis:** Rolnik ze wsi Przychojec prowadzi gospodarstwo rolne specjalizujące się w produkcji mleka. W celu zmniejszenia pracochłonności związanej z dojeniem 40 krów oraz poprawy bezpieczeństwa i higieny pracy rolnik zastosował system automatycznego udoju. **Realizacja projektu polegała na zakupie i instalacji urządzeń: automatycznego systemu udoju wraz z systemem bramek sterujących ruchem krów w oborze, stacji paszowej, zgarniacza, agregatu prądotwórczego oraz maszyn rolniczych.** Rozwiązania techniczne zastosowane w zakupionym urządzeniu do automatycznego udoju pozwalają na szybkie i sprawne dojeni krów. Realizacja projektu umożliwiła osiągnięcie wyższej wydajności oraz wpłynęła na poprawę zdrowia zwierząt, co przełożyło się na poprawę jakości produkcji mleka.

Modernizacja szklarni oraz poprawa infrastruktury drogowej na terenie gospodarstwa
Województwo: **Podlaskie**
Gmina: **Supraśl**
Całkowity koszt projektu: **627 156,88 zł**
Wkład Beneficjenta: **327 156,88 zł**
Wysokość dofinansowania:**300 000 zł**
Rolnik z gminy Supraśl zrealizował projekt mający na celu poprawę efektywności produkcji roślin ozdobnych. **W ramach projektu przeprowadził modernizację szklarn i i uruchomił zblokowane tunele foliowe oraz wprowadził system nawadniania kropelkowego. Utwardził drogi dojazdowe oraz zakupił ciągnik, ładowacz, przenośnik taśmowy, doniczkarkę, zbiornik na wodę i dozownik ze sterowaniem nawadniania.**

Przykłady operacji zrealizowanych w ramach działania „Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej”

Poprawa efektywności produkcji i logistyki zakładu przetwórstwa mleka

Województwo: **Dolnośląskie**
Gmina: **Międzybórz**
Całkowity koszt projektu: **1 867 800 zł**
Wkład Beneficjenta: **1 120 680 zł**
Wysokość dofinansowania: **747 120 zł**

Przedsiębiorstwo zrealizowało projekt, którego celem była poprawa efektywności produkcji i logistyki zakładu. W ramach projektu zakupiono maszyny i urządzenia usprawniające proces pakowania produktów (m.in. maszyna dwurzędowa do pakowania galanterii mleczarskiej oraz automat do pakowania twarogu), maszyny i urządzenia zwiększające efektywność procesów przetwórczych, tj. termizator misowy, stację mycia wirówki i silos do mleka o pojemności 60 tys. l.

Wprowadzono standaryzację opakowań produktów wytwarzanych w zakładzie, co wpłynęło na poprawę jego wizerunku oraz usprawniło proces logistyki. Osiągnięcie celu projektu przełożyło się na wzrost efektywności funkcjonowania przedsiębiorstwa oraz poprawę jego konkurencyjności.

Przykłady operacji zrealizowanych w ramach działania „Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa ”

– schemat I Scalanie gruntów

Scalanie gruntów wsi Nowa Wieś Złotoryjska

Województwo: **Dolnośląskie**; Gmina: **Złotoryja**
Całkowity koszt projektu: **7 216 700,75 zł**
Wysokość dofinansowania w ramach EFRROW: **4 710 378,36 zł**

- Projekt został zrealizowany przez Starostwo Powiatowe w Złotoryi. Celem projektu było stworzenie korzystniejszych warunków gospodarowania w rolnictwie oraz budowa nowych i przebudowa istniejących dróg dojazdowych do pól w ramach zagospodarowania poscaleniowego.

- **Postępowanie scaleniowe zostało wszczęte na wniosek rolników (104 uczestników) i zostało zrealizowane zgodnie z opracowanymi wspólnie z rolnikami „Założeniemi do projektu scalenia wsi Nowa Wieś Złotoryjska”.** Ogólna powierzchnia scalania wyniosła 1 204,52 ha. Zrealizowany projekt scaleniowy poprawia warunki życia i gospodarowania dla mieszkańców Nowej Wsi Złotoryjskiej.
- **W rezultacie stworzono korzystniejsze warunki gospodarowania poprzez poprawę ukształtowania rozłogów gruntów gospodarstw rolnych. Wszystkie drogi mają nawierzchnię asfaltową, ze stosowanym odwodnieniem oraz nasadzeniami dzewami przydrożnymi. Ogólna długość wybudowanych i przebudowanych dróg wynosi 9,9 km.**

Przykład operacji zrealizowanej w ramach działania 214 „Program rolnośrodowiskowy”

Województwo: **Podlaskie;** Gmina: **Grodzisk**
Wartość całkowita operacji za lata 2008-2013: **148 421,10 ł**
Wysokość dofinansowania z środków EFRROW: **118 736,88 zł**
Budżet PL: **29 684,22 zł**

Beneficjent uczestniczy w Programie rolnośrodowiskowym w ramach PROW 2007-2013 od 2008 roku realizując w swoim gospodarstwie o powierzchni 25,67 ha następujące warianty Paki etu 2. Rolnictwo ekologiczne:

Wariant 2.1 Uprawy rolnicze (z certyfikatem zgodności) - o powierzchni 15,29 ha

Wariant 2.2 Uprawy rolnicze (w okresie przestawiania) – o powierzchni 4 ha

Wariant 2.5 Uprawy warzywne (z certyfikatem zgodności) – o powierzchni 2,09 ha

Wariant 2.7 Uprawy zielarskie (z certyfikatem zgodności) – o powierzchni 4,29 ha

Gospodarstwo rolne od 2003 r. objęte zostało kontrolą jednostki certyfikującej - EKOGWARANCJA PTRE.

Głównym kierunkiem działalności tego gospodarstwa są uprawy zielarskie oraz produkcja żywności metodami ekologicznymi. Uprawiane rośliny zielarskie przetwarzane są na produkty ekologiczne we własnej przetwórni.

ład operacji zrealizowanej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne”
Zalesienie gruntów rolnych na powierzchni 3,45 ha.
Województwo: **Podlaskie**
Gmina: **Siemiatycze**
Wartość całkowita operacji: **54 161,80 zł**
Wysokość dofinansowania z środków EFRROW: **43 329,44 zł**

- Beneficjent zalesił 3,45 ha gruntów o słabej przydatności do uprawy rolniczej, położonych na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW typ nizinny strefy I).
- Zalesienia dokonano według zasad określonych w prawodawstwie krajowym oraz zgodnie z planem zalesienia sporządzonym w lokalnym nadleśnictwie.
- Nasadzeń dokonano gatunkami drzew iglastych – 2,67 ha (głównie sosna i modrzew) oraz liściastych – 0,78 ha (brzoza) dostosowanych do warunków glebowo – siedliskowych.
- W celu przeciwdziałania zniszczeniom uprawy leśnej zalesienie to zabezpieczono przed zgryzaniem od zwierzyny poprzez zastosowanie indywidualnych środków ochrony drzewek.

W tym celu zastosowano ochronę repelentami tj. środkami, które mają nieprzyjemny (odstraszający) dla zwierzyny smak lub zapach. Zabezpieczono nimi sadzonki sosny na powierzchni 2,47 ha. Modrzew zabezpieczono poprzez ochronę drzewek trzema palikami, łącznie na powierzchni 0,20 ha. Gatunki liściaste w miejscach najbardziej zagrożonych penetracją zwierząt, tj. na powierzchni ok. 0,10 ha, zabezpieczono poprzez osłonę pączków drzew owczą wełną.

Przewiduje się, iż zalesienie to podniesie wartość ekonomiczną gruntów małoproduktywnych oraz przyczyni się do zwiększenia lesistości w regionie.

Przykład operacji zrealizowanej w ramach działania „Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych”
Województwo: **Warmińsko - mazurskie**
Gmina: **Susz**; Wartość **3 984 482,35 zł**
Wysokość dofinansowania z środków EFRROW: **2 501 886,40 zł**

W lasach położonych w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Susz wystąpiły silne wiatry oraz intensywne opady śniegu powodujące zniszczenia (tzw. śniegołomy), które osłabiły wartość potencjału produkcyjnego lasu, stwarzając jednocześnie zagrożenie wystąpienia kolejnych szkód.
Zrealizowane operacje obejmowały:
- w ramach **Schematu I** (Leśnictwa: Uroczysko, Bukownica, Jeziorno, Szwalewo, Rożek, Dębina, Bornice, Zieleń):
  - wprowadzenie II piętra lasu na powierzchni 101,53 ha,
  - wprowadzenie podszytów na powierzchni 32,10 ha,
  - odnowienie luk na powierzchni 1,90 ha,
  - przebudowę drogi leśnej o długości 2,01 km

W ramach **Schematu II** (Leśnictwa: Jeziorno, Szwalewo, Lipowo, Jawty):
- przebudowę dojazdu pożarowego o długości 4,78 km,
- modernizację drogi leśnej „Karolewska” o długości 4,97 km.

Przykład operacji zrealizowanej w ramach działania 311 „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”
Budowa punktu sprzedaży oraz rozpoczęcie sprzedaży detalicznej i hurtowej sprzętu pszczelarskiego
Województwo: **Warmińsko - mazurskie**
Gmina: **Kętrzyn**; Całkowity koszt projektu: **403 440 zł**
Wkład Beneficjenta: **ł**; Wysokość dofinansowania: **100 000 zł**

- Celem projektu realizowanego w gospodarstwie Bartnik Mazurski w gminie Kętrzyn było uzyskanie dodatkowego źródła dochodu z dzi ałalności pozarolniczej.
- **Projekt obejmował budowę budynku usługowo-gospodarczego przeznaczonego na hurtownię sprzętu pszczelarskiego.**
- Hurtownia zaopatruje w sprzęt pszczelarski koła pszczelarzy, sklepy oraz osoby indywidualne z całego regionu.
- Dzięki realizacji projektu nastąpił wzrost dochodów gospodarstwa.

Przykład operacji zrealizowanej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”
Wyposażenie laboratorium diagnostyki weterynaryjnej
Województwo: **Wielkopolskie**
Gmina: **Osieczna;** Całkowity koszt projektu: **414 543,56 zł**
Wkład Beneficjenta: **254 203,06 zł**
Wysokość dofinansowania: **160 340,50 zł**

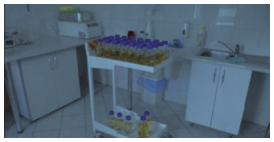

Celem projektu realizowanego przez przedsiębiorcę z gminy Osieczna było stworzenie laboratorium diagnostyki weterynaryjnej i badania żywności.

W ramach projektu zakupiono wyposażenie do laboratorium, tj. specjalistyczny sprzęt laboratoryjny i komputerowy oraz samochód dostawczy.

Zakup sprzętu pozwolił podjąć działalność polegającą na wykonywaniu badań mikrobiologicznych i stanu sanitarnego zakładów produkujących żywność (masarnie, ubojnie, mleczarnie).

Badania te wykonywane są w kierunku stwierdzenia obecności pałeczek salmonella, pałeczek z grupy escherichia coli oraz do określenia liczby drobnoustrojów, liczby pleśni, drożdży, itp. Dzięki realizacji projektu zwiększono dostępność tego typu usług w regionie.

Przykład operacji zrealizowanej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”
Zagospodarowanie terenu plaż nad jeziorem Białym w miejscowości Skrzypki
Województwo: **Warmińsko - mazurskie**
Gmina: **Kalinowo;** Całkowity koszt projektu: **758 021 zł**
Wkład Beneficjenta: **296 225 zł**
Wysokość dofinansowania w ramach EFRROW: **461 796 zł**

- Gmina Kalinowo zrealizowała projekt polegający na zagospodarowaniu terenu plaż nad jeziorem Białym w miejscowości Skrzypki. Zagospodarowany teren obejmuje powierzchnię ok. 3 ha.
- **W ramach projektu stworzono plażę i kąpielisko. Inwestycja polegała na wykonaniu pomostu pływającego, wieży widokowej wraz z drewnianą kładką umożliwiającą dojście do plaży przez teren podmokły. Nad brzegiem jeziora umieszczono wiaty drewniane kryte gontem z siedziskami i stołem, grill oraz wykonano palenisko z przeznaczeniem na ognisko. Ponadto wytyczono i wyposażono boisko do piłki plażowej oraz piłki nożnej. W celu ułatwienia mieszkańcom i turystom korzystanie z infrastruktury rekreacyjno-sportowej nad jeziorem, zorganizowano i wyposażono pole biwakowe oraz wybudowano parkingi. Dla osób lubiących spacery wykonano ścieżki żwirowe nad brzegiem jeziora.**
- Dzięki realizacji projektu zagospodarowano niewykorzystywane grunty, tworząc atrakcyjne miejsce spędzania wolnego czasu dla mieszkańców gminy Kalinowo i przebywających na jej terenie turystów.

Przykłady operacji zrealizowanych w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju”
Utworzenie wypożyczalni nowoczesnego sprzętu do uprawiania turystyki i rekreacji wodnej
Województwo: **Opolskie**; Gmina: **Lasowice Wielkie**
Całkowity koszt projektu: **168 270 zł**; Wkład Beneficjenta: **99 868 zł**
Wysokość dofinansowania: **68 402 zł**

- Celem projektu przedsiębiorcy ze wsi Lasowice Wielkie było uruchomienie nowej działalności oraz stworzenie miejsc pracy na terenach wiejskich. Zrealizowany projekt odpowiada warunkom przyznania pomocy w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”.

- W ramach projektu uruchomiono wypożyczalnię rekreacyjnego sprzętu wodnego. Projekt obejmował zakup m.in. kajaków, rowerów wodnych, desek do windsurfingu, łodzi oraz katamaranu. Kupiono również środki do transportu wypożyczanego sprzętu, tj. specjalistyczne bagażniki dachowe i przyczepę do przewozu łodzi oraz kontener do przechowywania ww. sprzętu.
- Realizacja projektu poszerza wachlarz działalności podejmowanych lub rozwijanych w regionie. Ze względu na warunki przyrodnicze (jeziora, rzeki) ma duże szanse rozwoju w przyszłości.
- W wyniku realizacji projektu utworzono jedno nowe miejsce pracy.

Przywrócenie do ruchu historycznego wagonu osobowego na kolei wąskotorowej

Rogów - Rawa – Biała; Województwo: **Łódzkie**

Gmina: **Rogów;** Całkowity koszt projektu: **68 625,73 zł**

Wkład Beneficjenta: **44 025,73 zł**

Wysokość dofinansowania w ramach EFRROW: **24 600 zł**

- Fundacja Polskich Kolei Wąskotorowych w ramach małych projektów zrealizowała projekt polegający na przywróceniu do ruchu historycznego wagonu osobowego na kolei wąskotorowej Rogów - Rawa - Biała.
- W ramach projektu zrewitalizowano wagon pasażerski. Rewitalizacja wagonu polegała na jego rekonstrukcji z zachowaniem wszystkich jego detali historycznych, w tym m.in. ramy okienne, drewniane ławki, instalacje gazowe, półki bagażowe, oprawy oświetleniowe, klamki, malowanie zewnętrzne.
- Celem projektu było podniesienie poziomu jakości usług turystycznych oraz promocja regionu jako miejsca o wyjątkowych zasobach historycznych i kulturalnych opartych na lokalnym dziedzictwie. Dzięki realizacji projektu zwiększono tabor Kolei Wąskotorowej, co przyczyniło się do rozszerzenia jej oferty turystycznej.

PROW

2014-2020

Tabel działań i poddziałań PROW 2014 - 2020

Działanie	Nazwa działań / poddziałań	Str. PROW 2014 - 2020
M01	Transfer wiedzy i działalność informacyjna	78
M02	Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw	85
M03	Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych	95
M04	**Inwestycje w środki trwałe**	100
	1.Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000	102
	2.Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN	104
	3.Modernizacja gospodarstw rolnych	106
	4. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych	112
	5. Scalanie gruntów	116
M05	Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych	119
M06	**Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej**	125
	1. Premie dla młodych rolników	126
	2. Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej	130
	3. Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa	133
	4 .Restrukturyzacja małych gospodarstw	134
	5. Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych	137
M07	**Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich**	**142**
	1. Budowa lub modernizacja dróg lokalnych	142
	2. Gospodarka wodno-ściekowa	145
	3.Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej	147
	4.Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów	149
	5.Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego	150
M08	Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów	154
M09	Tworzenie grup i organizacji producentów	163
M10	Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne	168
M11	Rolnictwo ekologiczne	210
M13	Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami	222
M16	Współpraca	230
M19	Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	235

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 - 2020

Cele, Priorytety, podstawowe informacje.

12 grudnia 2014 r. Komisja Europejska decyzją wykonawczą numer: 2014PL06RDNP001 zaakceptowała Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Polska (obok Danii i Austrii) jest jednym z trzech pierwszych krajów członkowskich UE, które zakończyły opracowywanie i negocjacje dokumentu programowego.

Planuje się, że Komisja Europejska zatwierdzi około **118** programów rozwoju obszarów wiejskich z wszystkich 28 państw członkowskich.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 określa priorytety, zgodnie z którymi wydatkowane będą środki publiczne przeznaczone na rozwój obszarów wiejskich w perspektywie 2014 – 2020. Budżet przejętego Programu wynosi ponad **13,5 mld euro** (w tym środki UE **8,6 mld euro**, krajowe środki publiczne **4,9 mld euro**).

Przewiduje się, że dzięki wsparciu inwestycyjnemu z PROW 2014-2020 dofinansowanych zostanie ok. **200 000 gospodarstw rolnych**, utworzonych zostanie ok. **22 000 nowych miejsc pracy** oraz powstanie blisko **2 tys. grup producentów**.

Istotnym elementem wsparcia są również działania na rzecz odtwarzania, ochrony i wzbogacania ekosystemów. Zakłada się, że wsparcie w ramach PROW 2014-2020 zapewni realizacje praktyk korzystnych dla środowiska i klimatu na obszarze **19 % użytków rolnych** w Polsce.

PROW 2014-2020 realizowany będzie poprzez **15 działań, 35 poddziałań i 42 typy operacji,** poprzez 6 priorytetów rozwoju obszarów wiejskich:

Priorytet 1 ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich.

Priorytet 2 Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami.

Priorytet 3 Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie.

Priorytet 4 Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem.

Priorytet 5 Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu.

Priorytet 6 Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Głównym celem PROW 2014-2020 będzie **wzrost konkurencyjności rolnictwa z uwzględnieniem celów środowiskowych**.

Większość działań będzie kontynuowana w kształcie zbliżonym do PROW 2007-2013, jednak w PROW 2014-2020 pojawiają się **nowe instrumenty wsparcia** takie jak:

- Współpraca;
- Rolnictwo ekologiczne;
- Inwestycje w gospodarstwach na obszarach Natura 2000;
- Inwestycje w gospodarstwach na obszarach OSN;
  łatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa;
- Restrukturyzacja małych gospodarstw;
- Rozwój usług rolniczych.

PROW 2014-2020 **kontynuował** będzie wsparcie na rzecz:

Tworzenia grup i organizacji producentów;
Modernizacji gospodarstw rolnych,
Przetwórstwa i marketingu produktów rolnych;
Transferu wiedzy i innowacji;
Doradztwa rolniczego;
Systemów jakości;
Scalania gruntów;
Podstawowych usług i odnowy miejscowości na obszarach wiejskich;
Inwestycji w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów;
Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami;
Działań rolnośrodowiskowo - klimatycznych;
Przywracania potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof;
Wsparcia na rozpoczęcie działalności pozarolniczej;
LEADER - RLKS

Wybrane elementy PROW 2014-2020 mające na celu **wzmocnienie konkurencyjności gospodarstw rolnych**:

Wprowadzenie wsparcia inwestycyjnego dla rolników zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych.

Wprowadzenie działania ukierunkowanego na wsparcie inwestycji dotyczących działalności polegającej na świadczeniu usług rolniczych.

Wprowadzenie wsparcia na wypadek wystąpienia klęsk związanych z chorobami zwierząt - możliwe przywrócenie potencjału produkcji w innym zakresie niż ten, którego dotyczyła klęska.

Wprowadzenie wsparcia na restrukturyzację niewielkiego gospodarstwa w kierunku produkcji żywnościowych lub nieżywnościowych produktów rolnych, a także przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

Wprowadzenie wsparcia dla rolników trwale przekazujących swoje gospodarstwo rolne innemu rolnikowi.

Kontynuacja wsparcia na rzecz budowy i modernizacji infrastruktury handlowej służącej tworzeniu miejsc, w których rolnicy będą mogli sprzedawać produkty wytworzone w gospodarstwie.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Działania edukacyjno - upowszechnieniowe w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 - 2020

Transfer wiedzy i działalność informacyjna - **M - 01**

Poddziałanie: *Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności*

Poddziałanie: *Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne*

Realizacja działania ma umożliwić zwiększanie bazy wiedzy i innowacyjności na obszarach wiejskich oraz wzmacnianie powiązań między rolnictwem i leśnictwem a badaniami i innowacją, a także promować uczenie się przez całe życie, w celu zwiększania potencjału ludzkiego w sektorach rolnym i leśnym.

Szkolenia i informacje udostępniane w ramach działania będą ukierunkowane na tematy użyteczne osobom pracującym w sektorze rolnictwa i leśnictwa dla ich rozwoju zawodowego i poprawy funkcjonowania ich gospodarstw.

BUDŻET: 58 001 302 euro
Planowana liczba przeszkolonych osób: 261 811
Kwalifikowalność kosztów: 100 %

Transfer wiedzy i działalność informacyjna - **M - 01**

Poddziałanie: Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności

Zakres szkoleń (katalog otwarty):

- zarządzanie, technologia i organizacja produkcji,
- bezpieczeństwo pracy, marketing,
- rachunkowość, ubezpieczenia,
- instrumenty finansowe, ochrona środowiska, w tym OZE,
- klimat, TIK, spółdzielczość, tworzenie GPR,
- skrócenie łańcucha dostaw żywności.

Transfer wiedzy i działalność informacyjna - **M - 01**

Poddziałanie: Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne

Zakres

Operacje służące upowszechnianiu innowacyjnych rozwiązań i dobrych praktyk, poprzez umożliwienie ostatecznym odbiorcom praktycznego zapoznania się z rozwiązaniami, które zostały już przetestowane i są możliwe do stosowania w sektorach produkcji rolnej, leśnej lub w przetwórstwie rolno-spożywczym.

Projekty mogą dotyczyć w szczególności technologii i organizacji produkcji, przetwarzania produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie oraz rozwiązań związanych z ochroną środowiska i klimatem, w tym OZE .

Transfer wiedzy i działalność informacyjna - **M - 01**

Poddziałanie: Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności

Poddziałanie: Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne

Beneficjenci:

- jednostki naukowe i uczelnie,
- publiczne podmioty doradcze (WODR, CDR, IR),
- JST lub organy administracji rządowej prowadzące szkoły rolnicze, szkoły leśne, CKU, CKP,
- inne podmioty szkoleniowe,
- konsorcja ww. podmiotów.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Transfer wiedzy i działalność informacyjna - **M - 01**

Poddziałanie: Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności.

Poddziałanie: Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne.

Warunki

- prowadzenie działalności szkoleniowej na terytorium RP,
- odpowiednie doświadczenie w organizacji działań transferu wiedzy (5 lat aktywności w tym obszarze – minimum 6 szkoleń rocznie),
- odpowiednia kadra dydaktyczna (odpowiednie i regularnie podnoszone kwalifikacje),
- odpowiednia baza dydaktyczno-lokalowa,
- prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres trwania operacji (dotyczy demonstracji).

Kryteria wyboru: ocena jakościowa; cena.

Transfer wiedzy i działalność informacyjna - **M - 01**

Poddziałanie: Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności

Poddziałanie: Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne

Forma wsparcia:

- refundacja,
- ryczałt.

Poziom pomocy:

- 100% kosztów kwalifikowalnych.

Transfer wiedzy i działalność informacyjna - **M - 01**

Poddziałanie: Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętno ci

Koszty kwalifikowalne :

- koszty bezpośrednio związane z organizacją i przeprowadzeniem działań szkoleniowych,
- koszty ogólne związane z realizacją operacji.

Transfer wiedzy i działalność informacyjna - **M - 01**

Poddziałanie: Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne

Koszty kwalifikowalne

- koszty bezpośrednio związane z organizacją i przeprowadzeniem demonstracji;
- koszty przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty zakupu lub leasingu nowych maszyn, urządzeń, wyposażenia do wartości rynkowej majątku;
- koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego i zakupu patentów, licencji, praw autorskich;
- koszty ogólne związane z organizacją i przeprowadzeniem demonstracji.

Transfer wiedzy i działalność informacyjna - **M - 01**

Poddziałanie: Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności

Poddziałanie: Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne

Ostateczni odbiorcy pomocy:

- rolnik, domownik rolnika, małżonek rolnika, osoba zatrudniona w rolnictwie,
- właściciel lasu,
- osoba fizyczna rozpoczynająca po raz pierwszy prowadzenie gospodarstwa jako młody rolnik w ramach poddziałania „Premia dla młodych rolników”

Ostateczni odbiorcy pomocy nie ponoszą kosztów związanych z udziałem w szkoleniach i demonstracjach.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Działania edukacyjno-upowszechnieniowe w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (M 02)

Poddziałanie: Wsparcie dla korzystających z usług doradczych
Poddziałanie: Wsparcie na szkolenia doradców

Realizacja działania ma umożliwić wzmocnienie mechanizmów transferu wiedzy i innowacji poprzez doradztwo, którego oferta będzie dostosowana do indywidualnych potrzeb rolników lub właścicieli lasów. Ponadto, realizując cele priorytetu pierwszego – promowanie uczenia się przez całe życie - wsparcie kierowane będzie także na doskonalenie zawodowe doradców w zakresie obszarów, w ramach których świadczone będą usługi doradcze.

BUDŻET: 75 002 515 euro

Planowana liczba osób, którym udzielono porad: 56 500

Kwalifikowalność kosztów: 100 %

Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (M 02)

Poddziałanie: Wsparcie dla korzystających z usług doradczych
(Świadczenie kompleksowej porady dla rolnika)

Zakres porad (katalog otwarty):

- zarządzanie, dobra kultura rolna,
- praktyki rolnicze korzystne dla klimatu i środowiska,
- budowanie konkurencyjności, ntegracja sektorowa,
- innowacje, promowanie przedsiębiorczości,
- szczególne doradztwo dla rolników rozpoczynających działalność po raz pierwszy,
- inne zagadnienia, wynikające z potrzeb gospodarstwa rolnego ostatecznego odbiorcy.

Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (M 02)

Poddziałanie: Wsparcie dla korzystających z usług doradczych
(Świadczenie kompleksowej porady dla rolnika)

Beneficjenci: publiczne podmioty doradcze (WODR, IR), prywatne podmioty doradcze,

- konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

Warunki: prowadzenie działalności doradczej, posiadanie odpowiedniej liczby doradców (wpisanych na listę doradców CDR),

- posiadanie odpowiedniego doświadczenia (w ciągu ostatnich 3 lat udzielenie co najmniej 40 porad),
- przedłożenie ramowego programu doradczego,
- zapewnienie, że w tym samym czasie gospodarstwo nie będzie objęte więcej niż jednym programem doradczym.

Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (M 02)

Poddziałanie: Wsparcie dla korzystających z usług doradczych
(Świadczenie kompleksowej porady dla rolnika)

Kryteria wyboru:

- kompleksowość ramowego programu doradczego i jego dopasowanie do specyfiki regionu,
- tryb i zasady współpracy doradcy z ostatecznym odbiorcą,
- promowanie innowacyjnych rozwią ,
- kwalifikacje i doświadczenie doradców.

Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw **(M 02)**

Poddziałanie: Wsparcie dla korzystających z usług doradczych
(Świadczenie kompleksowej porady dla rolnika)

Stawki pomocy

- równowartość 1 500 euro za opracowanie i realizację 3-letniego programu doradczego dla rolnika lub grupy rolników,
- równowartość 1 050 euro za opracowanie i realizację 2-letniego programu doradczego dla rolnika lub grupy rolników.

Rolnik może dwukrotnie skorzystać z usługi doradczej w okresie realizacji PROW 2014-2020.

Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw **(M 02)**

Poddziałanie: Wsparcie dla korzystających z usług doradczych
(Świadczenie kompleksowej porady dla właściciela lasu)

Zakres porad:

- ochrona siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory,
- ochrona dzikiego ptactwa,
- doradztwo w dziedzinie polityki wodnej.

Usługa doradcza może obejmować także kwestie związane z wynikiem gospodarczym i wynikami w zakresie oddziaływania na środowisko gospodarstwa leśnego.

Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw **(M 02)**

Poddziałanie: Wsparcie dla korzystających z usług doradczych
(Świadczenie kompleksowej porady dla właściciela lasu)
Beneficjenci:

- publiczne podmioty doradcze (WODR, IR), prywatne podmioty doradcze, Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe,
- konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

Warunki:

- prowadzenie działalności doradczej,
- posiadanie odpowiedniej liczby doradców (wpisanych na listę doradców CDR),
- posiadanie odpowiedniego doświadczenia (w ciągu ostatnich 3 lat udzielenie co najmniej 40 porad),
- przedłożenie ramowego programu doradczego,

Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw **(M 02)**

Poddziałanie: Wsparcie dla korzystających z usług doradczych
Kryteria wyboru:

- kompleksowość ramowego programu doradczego
- tryb i zasady współpracy doradcy z ostatecznym odbiorcą,
- promowanie innowacyjnych rozwi ,
- kwalifikacje i doświadczenie doradców.

Stawka pomocy:
równowartość **500 euro** za opracowanie i realizację programu doradczego dla właściciela lasu lub grupy właścicieli lasów.
Właściciel lasu może dwukrotnie skorzystać z usługi doradczej w okresie realizacji PROW 2014-2020.

Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw **(M 02)**

Poddziałanie: Wsparcie na szkolenia doradców
Zakres porad:
wsparcie będzie udzielane na szkolenia dla doradców w ramach ich doskonalenia zawodowego w zakresie obszarów. w ramach których świadczone będą usługi doradcze dla rolników i właścicieli lasów.

Beneficjenci:

- Centrum Doradztwa Rolniczego;
- instytuty badawcze;
- uczelnie;
- konsorcja tworzone przez wyżej wymienione podmioty.

Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw **(M 02)**

Poddziałanie: *Wsparcie na szkolenia doradców*
Warunki:

- prowadzenie działalności szkoleniowej,
- posiadanie kadry dydaktycznej o odpowiednich kwalifikacjach
- doświadczenie, w ciągu ostatnich 3 lat udzielenie co najmniej 15 szkoleń dla co najmniej 1000 osób),
- posiadanie odpowiedniej bazy dydaktyczno – lokalowej,
- przedłożenie ramowego programu szkoleniowego.

Kryteria wyboru: jakość programu szkoleniowego,

- kwalifikacje i doświadczenie kadry dydaktycznej.

Stawka pomocy: 100 % kosztów kwalifikowalnych i nie więcej niż równowartość **200 000 euro** za trzy lata szkolenia doradców dla jednego podmiotu doradczego.

Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw **(M 02)**

Poddziałanie: Wsparcie dla korzystających z usług doradczych
Poddziałanie: Wsparcie na szkolenia doradców

Ostatecznymi odbiorcami pomocy są:

- rolnik, grupa rolników,
- właściciel lasu, grupa właścicieli lasów,
- doradcy.

Ostateczni odbiorcy usług doradczych i szkoleń dla doradców nie ponoszą kosztów związanych ze świadczeniem usług lub udziałem w szkoleniach.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (M 03)

Poddziałanie: Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości.

Poddziałanie: Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych.

- Dotyczy produkcja żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości,
- Produkcji w oparciu o określone i sprawdzane standardy gwarantujące unikalną jakość produktu,
- Jest szansą dla rozwoju gospodarstw rolnych,
- Wzmacniania współpracy w łańcuchu żywnościowym,
- Zamiast wytwarzania dużej ilości ujednoliconych produktów, lepsze wyniki ekonomiczne daje wprowadzanie do obrotu towarów objętych systemami jakości.

BUDŻET: 33 004 179 euro

Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie: 25 950

Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (M 03)

I.Systemy wspólnotowe (2):

- **System ochrony oznaczeń geograficznych aromatyzowanych produktów sektora wina** w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 251/2014 w sprawie definicji, opisu, prezentacji, etykietowania i ochrony oznaczeń geograficznych aromatyzowanych produktów sektora wina, uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 160/91;
- **System ochrony nazw pochodzenia i oznaczeń geograficznych wyrobów winiarskich** w rozumieniu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007

Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (M 03)

II. Systemy krajowe (1) :

- **System Integrowanej produkcji roślin (IP**) w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin;
- **System „Jakość Tradycja" (JT)** uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 czerwca 2007 r.;
- **System „Quality Meat Program" (QMP)** uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 października 2008 r.;

Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (M 03)

II. Systemy krajowe (2) :

- **System „Pork Quality System" (PQS)** uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r.;
- **System „Quality Assurance for Food Products" (QAFP)** uznany za krajowy system jakości żywności w zakresie mięsa wieprzowego, drobiowego oraz wędlin na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 grudnia 2009 r. (mięso wieprzowe), z dnia 13 stycznia 2011r. (mięso drobiowe), z dnia 18 stycznia 2012 r. (wędliny).

Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (M03)

Poddziałanie: Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości

Zakres wsparcia:

- koszty przystępowania do systemu jakości
- roczna składka za udział w systemie,
- koszt składki członkowskiej (jeżeli rolnik jest czł. grupy producentów),
- zwrot wydatków dotyczących kontroli zg. z wymaganiami systemu.

Beneficjent: rolnik aktywny zawodowo

Pomoc przyznawana jest wnioskodawcy, który:

- wytwarza produkty rolne lub środki spożywcze, przeznaczone do spożycia przez ludzi w ramach systemu jakości,
- **nie otrzymywał tego rodzaju wsparcia, dla tego samego produktu lub środka spożywczego w PROW 2007-2013**

Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (M 03)

Poddziałanie: Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości

Pomoc będzie przyznawana pod warunkiem, iż wnioskodawca nie uzyskuje wsparcia na dofinansowanie kosztów transakcyjnych ze środków działania „Rolnictwo ekologiczne".

Preferencje dotyczą:

▪wielkość powierzchni gruntów, na których wnioskodawca prowadzi wysoko jakościową produkcję,

▪gospodarstwa do 5 ha, dla których koszty stałe, wynikające z udziału w systemach jakości, stanowią duże obciążenie finansowe.

Stawka pomocy:

- do równowartości 2 000 euro na gospodarstwo rocznie w okresie 3 lat;
- kwoty mo liwe do refundacji w ramach poszczególnych systemów jakości zostaną określone w przepisach krajowych.

Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (M 03)

Poddziałanie: *Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych*

Zakres wsparcia:

Działania informacyjne i promocyjne skierowane są do konsumentów, w szczególności w celu zapoznania ich z tymi produktami oraz zwrócenia uwagi na ich specyficzne cechy. Dotarcie do konsumenta ma na celu zwiększenie wiedzy w zakresie wysokojakościowej produkcji a tym samym wzrost popytu na te produkty.

Beneficjenci:

- Podmiot utworzony przez co najmniej dwóch producentów, wytwarzających produkty rolne lub środki spożywcze w ramach systemów jakości, zwany dalej **„zespołem promocyjnym"**,
- Zespołem promocyjnym jest w szczególności: Grupa Producentów, Organizacja Producentów, Organizacja międzybranżowa, Organizację branżową, Konsorcjum, Stowarzyszenie, Kółko rolnicze, Rolnicze zrzeszenie branżowe, Spółdzielnia, Izba gospodarcza.

Warunki:

Pomoc może być przyznana zespo owi promocyjnemu, którego członkowie uczestniczą w wytwarzaniu produktu rolnego lub środka spożywczego przeznaczonego do spożycia przez ludzi wytwarzanego w ramach systemów jakości.

Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (M 03)

Poddziałanie: Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych

Kryteria wyboru:

- preferencje w zakresie wyboru operacji dla wnioskodawców, którzy nie otrzymywali tego rodzaju wsparcia w ramach „Działania informacyjne i promocyjne" objętego PROW 2007-2013;
- kryteria wyboru będą uwzględniać założoną przez wnioskodawców efektywność zaplanowanych działań promocyjnych.

Stawka pomocy:

70% kosztów kwalifikowalnych.

Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (M 03)

Dziękuję za uwagę

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Pomoc w ramach działania: „Inwestycje w środki trwałe" obejmuje operacje typu:

- Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000- (M04) – 1
- Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN- (M04) – 2
- Modernizacja gospodarstw rolnych (M04) – 3
- Przetwórstwo i marketing produktów rolnych (M04) – 4
- Scalanie gruntów (M04) - 5

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000 (M04) – 1

(budżet: 61 500 000 euro)

Instrument wsparcia inwestycji związanych z rolniczym wykorzystaniem łąk i pastwisk oraz produkcją zwierzęcą, prowadzonymi zgodnie z wymogami ochrony środowiska.

Zakres wsparcia:

1) zakup sprzętu do produkcji i zbioru roślin na trwałych użytkach zielonych, w tym urządzeń do usuwania drzew i krzewów oraz selektywnego usuwania chwastów i roślin inwazyjnych,
2) wyposażanie pastwisk,
3) budowa budynków inwentarskich i wyposażenia do produkcji zwierzęcej w celu rozwoju chowu zwierząt trawożernych, zapewniających racjonalne wykorzystanie użytków zielonych w gospodarstwie.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000

Beneficjenci: rolnicy

Warunki:

1) pomoc może być przyznana na inwestycje dotyczące gospodarstwa położonego na obszarze Natura 2000;
2) w gospodarstwie zachowana zostanie obsada zwierząt, wynikająca z planu zadań ochronnych lub, gdy program ochrony nie określa dopuszczalnej obsady zwierząt – **maksymalnie 2 DJP/ha;**

1) w przypadku inwestycji związanych z rozwojem produkcji zwierzęcej pomoc dotyczy produkcji zwierząt trawożernych na bazie trwałych użytków zielonych należących do gospodarstwa.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000

Kwoty i stawki wsparcia:

1) 60 % kosztów kwalifikowalnych operacji w przypadku młodych rolników
2) 50% kosztów kwalifikowalnych w przypadku pozostałych operacji

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne nie może przekroczyć:

1) 200 tys. zł – na inwestycje niezwiązane z budową lub modernizacją budynków inwentarskich
2) 500 tys. zł – jeśli operacja obejmuje budowę, modernizację budynków inwentarskich lub adaptację innych istniejących w gospodarstwie budynków na budynki inwentarskie

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000

Preferowane będą:

1) gospodarstwa posiadające dużą powierzchnię TUZ położonych na obszarze Natura 2000,
2) operacje obejmujące inwestycje ś ązane z wymogami, jakie wynikają dla gospodarstwa z planu ochrony obszaru Natura 2000,
3) operacje realizowane przez młodych rolników.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN (M04) - 2

(budżet: 37 500 000 euro).

Zakres wsparcia:

1) koszty budowy (a także przebudowy lub rozbudowy) urządzeń do gromadzenia, przechowywania i aplikacji nawozów naturalnych oraz przechowywania pasz soczystych
2) koszty ogólne

Beneficjenci: rolnicy

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN

Warunki:

Pomoc może być przyznana na inwestycje dotyczące gospodarstwa położonego na obszarze OSN i prowadzącego produkcję zwierzęcą.

Wykluczone ze wsparcia są gospodarstwa, prowadzące chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2000 stanowisk dla świń powyżej 30 kg lub 750 stanowisk dla macior (pozwolenia zintegrowane).

Wymaga się, aby po realizacji inwestycji gospodarstwo wyposażone było w urządzenia do składowania nawozów naturalnych o pojemności (powierzchni) odpowiadającej co najmniej 6 – miesięcznej produkcji nawozów naturalnych w tym gospodarstwie.

Wsparcie na inwestycje o charakterze dostosowawczym może być udzielane jedynie w okresie realizacji programu działań dla danego OSN lub w ciągu 12 miesięcy od daty, gdy dany standard stał się obowiązkowy, a w przypadku młodych rolników także w okresie 24 mies. od daty przejęcia gospodarstwa.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN

Stawka pomocy:

1) 60% kosztów kwalifikowalnych operacji w przypadku młodych rolników,
2) 50% kosztów kwalifikowalnych operacji w przypadku pozostałych operacji.

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne to **50 tys. zł.**

Kryteria wyboru:

1) operacje w gospodarstwach utrzymujących dużą liczbę zwierząt,
2) operacje realizowane przez młodych rolników.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Modernizacja gospodarstw rolnych (M04) - 3

Beneficjenci:

- Rolnik prowadzący działalność rolniczą w celach zarobkowych lub grupa takich rolników.
- W przypadku rolnika będącego jednostk ącą osobowości prawnej, o pomoc może ubiegać się jedynie spółka osobowa.
- Grupę rolników stanowi co najmniej dwóch rolników, którzy ubiegają się wspólnie o pomoc w ramach tego poddziałania w celu zrealizowania inwestycji zbiorowej.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Modernizacja gospodarstw rolnych

Zakres wsparcia (1):

- wsparcie może być realizowane wyłącznie na operacji, które będą przyczyniały się do poprawy ogólnych wyników gospodarstwa,
- **poprawa ogólnych wyników gospodarstwa rolnego to:** poprawa konkurencyjności i zwiększenie rentowności gospodarstwa rolnego w wyniku jego restrukturyzacji,
- **restrukturyzacja to:** zmiany w gospodarstwie, które mają na celu poprawę jego konkurencyjności i zwiększenie jego rentowności oraz dokonywane z uwzględnieniem zmian w otoczeniu oraz wewnętrznych potrzeb danego gospodarstwa.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Modernizacja gospodarstw rolnych

Zakres wsparcia (2):

Restrukturyzacja powinna być oparta o orientację rynkową.

Restrukturyzacja musi doprowadzić d ści dodanej bru ści:

- w wyniku racjonalizacji technologii produkcji lub wprowadzenia innowacji,
- zmiany profilu lub skali produkcji,
- poprawy jakości produkcji lub zwiększenia wartości dodanej produktu,
- co najmniej o 10% w odniesieniu do roku bazowego w okresie 5 lat od dnia przyznania pomocy.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Modernizacja gospodarstw rolnych

Zakres wsparcia (4):

Poprawa ogólnych wyników gospodarstwa rolnego może dotyczyć:

- poprawy efektywności korzystania z zasobów wodnych w gospodarstwie,
- poprawy efektywności wykorzystania energii w gospodarstwie,
- zwiększeniu wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwie,
- redukcji emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa w gospodarstwie,.

Operacje mogą dotyczyć produkcji produktów rolnych, żywnościowych jak i nieżywnościowych, a także przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Modernizacja gospodarstw rolnych

Zakres wsparcia (5):

W ramach tego instrumentu wsparcia będą również realizowane inwestycje zbiorowe, przez które rozumie się operacje realizowane przez co najmniej dwóch rolników, dotyczące gospodarstw tych rolników, w nich realizowane i przyczyniające się do poprawy ogólnych wyników tych gospodarstw.

Uzasadnione ekonomicznie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii może stanowić element operacji.

Inwestycje w nawodnienia będą mogły być wspierane po zatwierdzeniu aktualizacji planów gospodarowania wodami w dorzeczach oraz programu wodno-środowiskowego kraju i zgodnie z warunkami, które zostaną określone w Programie na podstawie art. 46 rozporządzenia EFRROW.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Modernizacja gospodarstw rolnych

Zakres wsparcia (7):

Celem instrumentu wsparcia jest zwiększenie rentowności i konkurencyjności gospodarstw w następujących obszarach:

- rozwój produkcji prosiąt,
- rozwój produkcji mleka krowiego,
- rozwój produkcji bydła mięsnego,
- operacje związane z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Modernizacja gospodarstw rolnych

Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie)

60% - dla młodych rolników i inwestycji zbiorowych albo,

50% kosztów kwalifikowalnych w przypadku pozostałych operacji i nie mniej niż 30% .

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne, w tym na realizację projektów zbiorowych, w ramach poddziałania, nie może przekroczyć:

- 900 000 zł – w przypadku operacji realizowanej w ramach celu – rozwój produkcji prosiąt,
- 500 000 zł –dla pozostałych celów, przy czym na inwestycje niezwiązane bezpośrednio z budową, modernizacją budynków inwentarskich lub adaptacją innych istniejących w gospodarstwie budynków na budynki inwentarskie, lub budową lub modernizacją magazynów paszowych w gospodarstwach, w których prowadzona jest produkcja zwierzęca, nie może przekroczyć 200 tys. zł. **Powyższe limity nie łączą się.**

Poddziałanie: Modernizacja gospodarstw rolnych

Kwoty i stawki wsparcia (mające zastosowanie) – (2)

Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów 0 tys. zł.

Jeżeli beneficjent ubiega się o pomoc albo przyznano mu pomoc w ramach poddziałania „Restrukturyzacja małych gospodarstw" wyżej wymienione limity pomniejsza się o wysokość premii.

Beneficjent może realizować operacje indywidualnie i zbiorowo z tym, że limit na drugą operację jest zawsze pomniejszony o kwotę pomocy udzielonej na pierwszą operację, niezależnie od tego, która operacja została zrealizowana jako pierwsza.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Modernizacja gospodarstw rolnych

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy lub modernizacji budynków lub budowli,
- koszty zakupu (w tym również instalacji) lub leasingu, zakończonego przeniesieniem prawy własności, nowych maszyn i wyposażenia do wartości rynkowej majątku,
- koszty zakupu (w tym również instalacji) lub budowy elementów infrastruktury technicznej,
- koszty ogólne związane z wydatkami,
- koszty zakładania sadów i plantacji krzewów owocowych owocujących łużej niż 5 lat,
- koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego i zakupu patentów, licencji, praw autorskich, znaków towarowych.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Modernizacja gospodarstw rolnych

Zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru:

Przewiduje się preferencje w przyznawaniu pomocy dla operacji:

- dotyczących budowy lub modernizacji budynków inwentarskich, lub magazynów paszowych,
- wpływających na zwiększenie uczestnictwa w rynku lub zróżnicowanie produkcji rolnej lub dotyczących produkcji ekologicznej,
- wpływających na cele przekrojowe, w tym:

✓ *poprawę efektywności korzystania z zasobów wodnych w gospodarstwie,*

✓ *poprawę efektywności wykorzystania energii w gospodarstwie,*

✓ *zwiększenie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwie,*

✓ *redukcję emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa w gospodarstwie.*

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych - (M04) - 4

Zakres wsparcia: inwestycje dotyczące przetwarzania i wprowadzania do obrotu na poziomie handlu hurtowego produktów rolnych.

Koszty kwalifikowalne:

- koszty budowy, modernizacji lub przebudowy budynków produkcyjnych lub magazynowych i budowli,
- koszty zakupu (wraz z instalacją) maszyn lub urządzeń do przetwarzania, magazynowania lub przygotowania produktów do sprzedaży, urządzeń służących poprawie ochrony środowiska,
- koszty zakupu oprogramowania, koszty wdrożenia procedury certyfikowanych systemów zarządzania jakością, opłaty za patenty i licencje,
- koszty ogólne – przygotowanie dokumentacji technicznej, biznesplanu, nadzoru budowlanego itd.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Przygotowanie i marketing produktów rolnych

Beneficjenci:

- Osoba fizyczna, osoba prawna która: posiada zarejestrowaną działalność w zakresie przetwórstwa lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, działa jako przedsiębiorca wykonujący działalność **jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo –** do 250 osób i 50 mln euro rocznego obrotu**.**

- Rolnik, domownik, małżonek rolnika podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie – dotyczy podmiotów składających wnioski **w naborze tematycznym** dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych

Warunki:

- Udzielenie pomocy możliwe jest wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji nie jest możliwa bez udziału środków publicznych (unikanie tzw. efektu deadweight).
- Realizacja operacji na podstawie **biznesplanu** (ocena techniczna i ekonomiczna).
- Wnioskodawca będzie zaopatrywał się w co najmniej **50%** całkowitej ilości surowców niezbędnych do produkcji na podstawie umów długoterminowych (co najmniej **3-letnich**), zawieranych bezpośrednio z: rolnikami, grupami lub organizacjami producentów, związkami grup lub zrzeszeniami organizacji producentów lub podmiotami wstępnie przetwarzającymi produkty rolne.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych

Kryteria wyboru – preferencje dla (1):

- grup lub organizacji producentów oraz związków grup lub zrzeszeń organizacji producentów,
- spółdzielni,
- młodych rolników,
- wnioskodawców zaopatrujących się w surowce do produkcji na podstawie długoterminowych umów powyżej 50% ilości nabywanych produktów rolnych,

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych

Kryteria wyboru – preferencje dla (2):

- operacji dotyczących **innowacyjności, ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu**,
- wnioskodawców uczestniczących we wspólnotowych lub krajowych systemach jakości lub przetwarzających produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów ekologicznych,
- realizacji inwestycji w gminach należących do powiatów o najwyższym poziomie bezrobocia w kraju,
- wybranych sektorów przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych

Stawka pomocy: maksymalnie **50%** kosztów inwestycji.

Maksymalna wysokość pomocy dla beneficjenta wynosi **3 mln zł**, a w przypadków związków grup producentów rolnych lub zrzeszeń organizacji producentów, wynosi **15 mln zł** .Minimalna wysokość pomocy przyznana na realizację jednej operacji wynosi **100 tys. zł**.

W przypadku operacji realizowanych przez rolników składających wnioski w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych, maksymalna kwota pomocy wynosi **300 tys. zł**. Natomiast wielkość pomocy przyznanej na realizację jednej operacji w tym przypadku nie może być niższa niż **10 tys. zł**.

BUDŻET: **693 070 461 euro**

Liczba wspartych projektów: **1 480**

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Scalanie gruntów (M04) - 5

Opis rodzaju operacji:

Scalenie gruntów polega na wydzieleniu nowych działek ewidencyjnych, o innym ukształtowaniu w stosunku do pierwotnych, w celu doprowadzenia do zmniejszenia ilości małych, rozproszonych działek składających się na gospodarstwo, oraz do powiększenia ich średniej wielkości.

W ramach projektu scalenia przeprowadza się również prace w zakresie zagospodarowania poscaleniowego terenu, które obejmują w szczególności stworzenie funkcjonalnej sieci dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz wykonanie zadań wpływających na regulację stosunków wodnych na obszarze objętym scaleniem.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Scalanie gruntów

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty opracowania projektu scalenia (dokumentacji geodezyjno-prawnej);
- koszty zagospodarowania poscaleniowego związanego z organizacją rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- koszty ogólne związane z wydatkami, o których mowa powyżej.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Scalanie gruntów

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy na operacje:

- zgodne z ustawą z 1982 r. o scalaniu i wymianie gruntów w szczególności poparte wystąpieniem do starosty ponad 50% właścicieli gospodarstw rolnych z projektowanego obszaru scalenia lub na wniosek właścicieli gruntów, których łączny obszar przekracza połowę powierzchni projektowanego obszaru scalenia,
- dla których opracowano założenia do projektu scalenia gruntów,
- dla której przeprowadzono badanie oddziaływania na środowisko,
- w przypadku ich realizacji na obszarach NATURA 2000 oraz innych obszarach chronionych a w przypadku braku tych planów – zgodne z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Pomocy nie przyznaje się na realizacje scaleń infrastrukturalnych.

Inwestycje w środki trwałe (M 04)

Poddziałanie: Scalanie gruntów

Kwoty i stawki wsparcia: 100% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Mak. wys. pomocy na opr. projektu scalenia nie może przekroczyć kwoty:

- równowartości 800 euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla województw: dolnośląskiego, lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego,
- równowartości 650 euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla pozostałych województw.

Maksymalna wysokość pomocy na wykonanie zagospodarowania poscaleniowego nie może przekroczyć kwoty:

- równowartości 2 000 euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla województw: dolnośląskiego, lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego,
- równowartości 1 900 euro na 1 ha gruntów objętych postępowaniem scaleniowym dla pozostałych województw.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich działań zapobiegawczych(M05)

Poddziałania:

1. Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze w celu ograniczania skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof (Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej).

2. 2. Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, w tym chorób zwierząt, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof (Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej).

BUDŻET: 414 981 968 euro

Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie: 4 864

Poddziałanie 1 - …. ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof.

Pomoc jest udzielana na zaopatrzenie w sprzęt do utrzymywania urządzeń wodnych służących zabezpieczeniu gospodarstw rolnych przed zalaniem, podtopieniem lub nadmiernym uwilgoceniem spowodowanym przez powódź lub deszcz nawalny.

Wsparcie:− 80% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Maksymalna wysokość pomocy dla jednego beneficjenta w okresie realizacji

Programu nie może przekroczyć 500 tys. zł. Pomoc przyznaje się na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikowalnych powyżej 20 tys. zł.

Beneficjent:− spółka wodna działająca na podstawie przepisów ustawy Prawo wodne, członkami której w większości są rolnicy, lub związki takich spółek.

Poddziałanie 2 - ….przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, w tym chorób zwierząt, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof.

Pomoc jest udzielana na materialne lub niematerialne inwestycje odtwarzające potencjał produkcji roślinnej lub zwierzęcej zniszczony w wyniku klęsk żywiołowych, w tym chorób zwierząt, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof.

Wsparcie inwestycji bezpośrednio związanych z działalnością rolniczą, w tym również dotyczących przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

Wsparcie: − 80% kosztów kwalifikowalnych operacji,

− do 300 tys. zł dla beneficjenta i na gospodarstwo w okresie realizacji Programu,

− na operację o planowanej wysokości kosztów kwalifikowalnych powyżej 20 tys. zł.

Beneficjent: − rolnik

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (M06)

Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej
Poddziałania

- ***„Premie dla młodych rolników"*** ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń. Wsparcie będzie skierowane wyłącznie do osób młodych (do 40 lat), o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych, które po raz pierwszy rozpoczynają prowadzenie gospodarstwa rolnego jako kierujący.
- **„Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej"** - ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy. Wspierane jest podejmowanie działalności pozarolniczej przez rolników, małżonków rolników, domowników i beneficjentów „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa", dzięki czemu będą oni mogli uzyskiwać dochody spoza rolnictwa.
- **„Restrukturyzacja małych gospodarstw"** skierowana jest do gospodarstw rolnych o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 10 tys. euro. Rozwój tych gospodarstw, w kierunku rozwinięcia produkcji rolniczej, doprowadzi do poprawy ich wyników poprzez wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstw.

Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników

Zakres wsparcia: pomoc przyznaje się w związku z rozpoczynaniem prowadzenia gospodarstwa rolnego. Wsparcie dotyczy rozwoju działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym, a także przygotowania do sprzedaży wytwarzanych w gospodarstwie produktów rolnych.

Beneficjent: młody rolnik– osoba, która nie ukończyła 40 roku życia, posiada odpowiednie kwalifikacje zawodowe i po raz pierwszy rozpoczyna prowadzenie gospodarstwa rolnego jako jedyny kierujący gospodarstwem, czyli do dnia złożenia wniosku o przyznanie pomocy nie prowadziła gospodarstwa rolnego jako kierujący.

Osoba ubiegająca się o przyznanie pomocy winna rozpocząć urządzanie gospodarstwa rolnego przed dniem złożenia wniosku o przyznanie pomocy, lecz nie wcześniej niż na 12 miesięcy przed jego złożeniem.

Koszty kwalifikowalne: nie określa się

Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników

Rodzaje wsparcia:

- Pomoc ma formę premii.
- Pomoc wypłacana jest w dwóch ratach: pierwsza rata w wysokości 80% kwoty pomocy , druga rata w wysokości 20% kwoty pomocy.
- Pierwsza i druga rata zostaną będzie wypłacone maksymalnie w ciągu 5 lat od przyznania pomocy. Pierwsza rata zostanie wypłacona po spełnieniu przez beneficjenta, w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy, warunków z zastrzeżeniem których została wydana ww. decyzja. Druga rata będzie wypłacana po realizacji biznesplanu.

Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników

Warunki kwalifikowalności

- Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca posiada odpowiednie kwalifikacje zawodowe, wynikające z wykształcenia lub stażu pracy w rolnictwie.

Warunek dotyczący kwalifikacji zawodowych jest spełniony, jeżeli młody roln posiada kwalifikacje rolnicze, potwierdzone odpowiednim świadectwem lub dyplomem, lub odpowiedni staż pracy w rolnictwie, lub uzupełni kwalifikacje zawodowe (wykształcenie) w okresie 36 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.

- Wnioskodawca przedkłada biznesplan dotyczący rozwoju gospodarstwa w zakresie działalności rolniczej lub przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie.

Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników

Warunki kwalifikowalności

Nie przewiduje się wsparcia gospodarstw, których głównym kierunkiem produkcji będzie:

- chów drobiu (nie dotyczy produkcji ekologicznej),
- prowadzenie plantacji roślin wieloletnich na cele energetyczne,
- prowadzenie niektórych działów specjalnych produkcji rolnej, w szczególności: hodowli zwierząt laboratoryjnych, hodowli ryb akwariowych, hodowli psów rasowych, hodowli kotów rasowych.

Gospodarstwo wskazane w biznesplanie:

- ma powierzchnię użytków rolnych równą co najmniej średniej krajowej, a w przypadku gospodarstw położonych w województwie o średniej niższej niż krajowa – równą co najmniej średniej wojewódzkiej, oraz nie większą niż 300 ha;
- przynajmniej 70% minimalnej wielkości, o której mowa w punkcie powyżej (część podstawowa gospodarstwa), stanowi przedmiot własności beneficjenta, użytkowania wieczystego lub dzierżawy z zasobu własności rolnej Skarbu Państwa lub JST;
- ma wielkość ekonomiczną nie mniejszą niż 13 tys. euro i nie większą niż 150 tys. euro.

Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników

Warunki kwalifikowalności

- Nabycie lub wejście w posiadanie gospodarstwa następuje najpóźniej w terminie 9 miesięcy od dnia doręczenia decyzji o przyznaniu pomocy.
- Beneficjent zobowiązuje się do realizacji biznesplanu.
- W wyniku realizacji biznesplanu nastąpi wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa co najmniej o 10%.
- Beneficjent zobowiązuje się do rozpoczęcia prowadzenia uproszczonej rachunkowości w gospodarstwie nie później niż w dniu rozpoczęcia realizacji biznesplanu i prowadzenia tej rachunkowości co najmniej do dnia upływu okresu związania celem.
- Beneficjent ma stać się rolnikiem aktywnym zawodowo w rozumieniu przepisów UE o płatnościach bezpośrednich w terminie 18 miesięcy od dnia rozpoczęcia prowadzenia gospodarstwa rolnego.
- Beneficjent zobowiązuje się do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników na podstawie przepisów o ubezpieczeniu spo
ustawy i w pełnym zakresie przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy.
- Beneficjent prowadzi gospodarstwo rolne jako kierujący co najmniej do dnia upływu okresu związania celem.

Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników
c.d.

Kryteria wyboru mogą w szczególności uwzględniać:

- wielkość gospodarstwa,
- kwalifikacje zawodowe młodego rolnika,
- rodzaj planowanej produkcji
- kompleksowość biznesplanu,
- przetwarzanie produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie,
- wpływ na realizację celów przekrojowych,
- różnicę ędzy przekazującym gospodarstwo a młodym rolnikiem,
- udział w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych,
- przejmowanie gospodarstwa w całości lub tworzenie gospodarstwa z mniejszych gospodarstw.

Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników
c.d.

Stawka pomocy: 100 000 złotych

Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej

Rodzaj operacji: Pomoc przyznaje się w związku z rozpoczynaniem prowadzenia działalności pozarolniczej

Rodzaj wsparcia: Pomoc ma formę premii.

Pomoc wypłacana jest w dwóch ratach: pierwsza rata w wysokości 80% kwoty pomocy, druga rata w wysokości 20% kwoty pomocy.

Beneficjenci: osoby fizyczne

Koszty kwalifikowalne: nie określa się

Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej

Warunki kwalifikowalności:

Pomoc może być przyznana, jeżeli wnioskodawca jest beneficjentem „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa" lub spełnia nast pujące warunki:

- wnioskodawca jest ubezpieczony na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników z mocy ustawy i w pełnym zakresie jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik,
- gospodarstwo rolne, w którym pracuje wnioskodawca, ma wielkość ekonomiczną nie większą niż 15 tys. euro

łatność do gruntów rolnych wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, w którym pracuje wnioskodawca,

- gospodarstwo rolne, w którym pracuje wnioskodawca położone jest w miejscowości należącej do:

gminy wiejskiej lub

gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców,

lub gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;

- wnioskodawca przedłoży biznesplan dotyczący planowanej działalności pozarolniczej.

Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej

Warunki kwalifikowalności:

Biznesplan powinien zakładać, że:

- miejsce zamieszkania wnioskodawcy oraz główne miejsce wykonywania działalności znajduje się w miejscowości, należącej do gminy wiejskiej lub o gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub o gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców,
- jeżeli inwestycja jest związana z nieruchomością, to miejsce położenia tej nieruchomości znajduje się na obszarze zdefiniowanym powyżej,
- nastąpi utworzenie co najmniej jednego miejsca pracy w przeliczeniu średniorocznym (również samozatrudnienie).

Pomocy nie przyznaje się osobie, która jest beneficjentem jednego z poniższych instrumentów wsparcia:

„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej" objętego PROW 2007-2013,

„Premie dla młodych rolników" objętych PROW 2014-2020

„Restrukturyzacja małych gospodarstw" objętych PROW 2014-2020.

***Premie na** rozpoczęcie działalności pozarolniczej*

Warunki kwalifikowalności:

- Beneficjent zobowiązuje się do realizacji biznesplanu.
- Beneficjent zarejestruje działalność w odpowiednim rejestrze lub systemie.
- Beneficjent zobowiązuje się do podlegania ubezpieczeniu społecznemu na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych do dnia upływu okresu związania celem.
- Beneficjent nie będzie podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników do dnia upływu okresu związania celem.

***Premie na** rozpoczęcie działalności pozarolniczej*

- **Kryteria wyboru** mogą w szczególności preferować operacje:
- o charakterze innowacyjnym;
- realizowane przez osoby będące beneficjentami poddziałania „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa";
- realizowane przez osoby zamieszkujące na terenie powiatów o najwyższym poziomie bezrobocia w województwie;
- zakładające utworzenie miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne

Kwota wsparcia: 100 000 zł

***Płatności dla rolników** przekazujących małe gospodarstwa*

Poddziałanie:

- Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo rolne innemu rolnikowi
- Pomoc przyznawana jest tym rolnikom, którzy kwalifikują się do systemu dla małych gospodarstw ustanowionego w rozporządzeniu ws. płatności bezpośrednich i trwale przekazują swoje gospodarstwo rolne innemu rolnikowi.
- **Rodzaj wsparcia:** pomoc jednorazowa
- **Beneficjenci:** rolnik będący osobą fizyczną
- **Koszty kwalifikowalne**: nie dotyczy

P

przyznanie pomocy kwalifikował się od przynajmniej jednego roku do uczestniczenia w systemie dla małych gospodarstw, ustanowionym zgodnie z tytułem V rozporządzenia ws. płatności bezpośrednich, i który w drodze sprzedaży lub darowizny trwale przekaże swoje gospodarstwo rolne innemu rolnikowi.

- Po przekazaniu gospodarstwa beneficjent nie będzie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

***Płatności dla rolników** przekazujących małe gospodarstwa*

Warunki kwalifikowalności:

Gospodarstwo przejmujące grunty od beneficjenta musi posiadać lub osiągnąć, po przejęciu gruntów od beneficjenta działania, co najmniej wielkość odpowiad jącą:

- średniej wielkości gospodarstwa w Polsce

lub

- ś

powierzchnia gospodarstw w danym województwie jest większa niż średnia wielkość gospodarstwa w Polsce.

Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa

Kryteria wyboru uwzględniać będą:

- wielkość przekazywanego gospodarstwa (preferencja dla gospodarstw większych)
- wielkość gospodarstwa przejmującego grunty (preferencja dla gospodarstw mniejszych)
- preferencję dla przekazywania gruntów młodym rolnikom.

Kwoty i stawki wsparcia: Roczna stawka pomocy odpowiada 120% rocznej płatności, do otrzymania której beneficjent kwalifikuje się w ramach systemu dla małych gospodarstw. Opisana wyżej stawka pomocy przysługuje za rok, w którym beneficjent trwale przekazuje swoje gospodarstwo, i lata następne, do roku 2020 włącznie. Pomoc wypłaca się jednorazowo.

Restrukturyzacja małych gospodarstw

Poddziałanie: Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw

Pomoc jest przyznawana na restrukturyzację gospodarstwa w kierunku produkcji żywnościowych lub nieżywnościowych produktów rolnych, a także przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Przez restrukturyzację rozumie się zasadnicze zmiany w gospodarstwie, które mają na celu poprawę jego konkurencyjności i zwiększenie jego rentowności poprzez wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa, w szczególności w wyniku zmiany profilu prowadzonej produkcji rolnej.

Rodzaj wsparcia: Pomoc ma formę premii.
Pomoc wypłacana jest w dwóch ratach: pierwsza rata w wysokości 80% kwoty pomocy, druga rata w wysokości 20% kwoty pomocy.

Koszty kwalifikowalne: nie określa się

Restrukturyzacja małych gospodarstw

Warunki kwalifikowalności:

Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:

- prowadzi na terytorium RP działalność rolniczą w celach zarobkowych,
- jest posiadaczem samoistnym lub zależnym gospodarstwa rolnego w rozumieniu Kodeksu cywilnego, o powierzchni użytków rolnych co najmniej 1 ha lub nieruchomości służącej do prowadzenia produkcji w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników
- posiada gospodarstwo rolne o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 10 tys. euro,
- przedłoży biznesplan dotyczący restrukturyzacji gospodarstwa.

Biznesplan powinien przedstawiać koncepcję restrukturyzacji gospodarstwa, w wyniku której nastąpi wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa.

Założenia biznesplanu mogą dotyczyć przede wszystkim rozwoju produkcji produktów rolnych, żywnościowych jak i nieżywnościowych, a także przygotowania do sprzedaży produktów wytworzonych w gospodarstwie.

Restrukturyzacja małych gospodarstw

Kryteria wyboru mogą w szczególności uwzględniać:

- rodzaj planowanej produkcji (np. produkcja ekologiczna),
- wielkość ekonomiczna gospodarstwa,
- Wpływ na realizację celów przekrojowych
- Kompleksowość biznesplanu
- Przetwarzanie produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie
- Udział w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych
- Kwalifikacje zawodowe rolnika

Kwota wsparcia: 60 000 złotych

Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej

Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych

Poddziałanie: Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej

W ramach działania wsparcie dotyczy inwestycji dotyczących działalności polegającej na świadczeniu usług rolniczych.

Rodzaj wsparcia: Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

Beneficjenci: Osoba fizyczna, osoba prawna, jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, prowadząca działalność gospodarczą w zakresie usług rolniczych jako mikro- lub małe przedsiębiorstwo przez co najmniej dwa lata przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy.

Koszty kwalifikowalne:

- Koszty kwalifikowalne obejmują koszty zakupu (wraz z instalacją) lub leasingu zakończonego przeniesieniem prawa własności nowych maszyn, urządzeń lub sprzętu komputerowego, do wartości rynkowej majątku.
- Koszt zakupu ciągnika rolniczego może być kosztem kwalifikowanym w części nie przekraczającej 50% pozostałych kosztów kwalifikowanych.
- Leasing zwrotny, dodatkowe koszty związane z umową leasingu, takie jak np. marża finansującego i ubezpieczenie oraz podatek VAT nie są kosztami kwalifikowalnymi.

Warunki kwalifikowalności:

Pomoc może być przyznana, jeśli spełnione są następujące warunki:

- wnioskodawca prowadzi działalność gospodarczą w zakresie usług rolniczych jako mikro- lub małe przedsiębiorstwo przez co najmniej dwa lata przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy;
- wnioskodawca przedłoży biznesplan dotyczący rozwoju działalności gospodarczej, zakładający prowadzenie rentownej działalności w zakresie usług dla rolnictwa;
- wnioskodawca deklaruje obowiązek dokumentowania świadczenia usług rolniczych, co związane jest z zabezpieczeniem przed ryzykiem tworzenia sztucznych warunków w celu uzyskania wsparcia, tj. zakupu maszyn rolniczych, które przede wszystkim będą używane we własnym gospodarstwie rolnika, a nie w celu prowadzenia działalności gospodarczej zapewniającej dochód.

Pomocy nie udziela się podmiotom, które skorzystały z pomocy finansowej w ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych", objętego PROW 2007-2013.

Kwota wsparcia:

Poziom pomocy wynosi **50% kosztów inwestycji** kwalifikującej się do wsparcia. Maksymalna wysokość pomocy przyznana w okresie realizacji Programu jednemu beneficjentowi **wynosi 500 000 zł**

(zgodnie z założeniami biznesplanu).

Dziękuję za uwagę

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (M07)

Działanie wspiera rozwój infrastruktury wiejskiej oraz odnowę wsi, przyczyniając się tym samym do poprawy warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej.

W zakres działania wchodzą trzy odrębne poddziałania, w ramach których realizowany jest szereg różnych typów operacji.

Budowa lub modernizacja dróg lokalnych

Poddziałanie: Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii

Rodzaj operacji: Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje budowę lub modernizację dróg lokalnych i związanych z nimi urządzeń

Rodzaj wsparcia: Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji

Beneficjenci: gmina, powiat lub ich związki

Budowa lub modernizacja dróg lokalnych

Koszty kwalifikowalne:

- koszty budowy, przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji

Budowa lub modernizacja dróg lokalnych

Warunki kwalifikowalności:

Pomoc może być przyznana jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości, należącej do:

- gminy wiejskiej lub
- gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
- gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;

- jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy, lub planem rozwoju miejscowości;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem;
- ma na celu połączenie jednostki osadniczej z istniejącą siecią drogową.

Budowa lub modernizacja dróg lokalnych

Kryteria wyboru:

O przyznaniu pomocy decyduje liczba uzyskanych punktów na podstawie kryteriów dotyczących:

- dochodu podatkowego gminy, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o niższym dochodzie podatkowym w przeliczeniu na jednego mieszkańca),
- bezrobocia w powiecie, na obszarze którego jest położona gmina, w której jest planowana realizacja operacji (preferencje dla gmin o wysokim poziomie bezrobocia),
- powiązania operacji z inwestycjami dotyczącymi tworzenia infrastruktury szerokopasmowej,
- specyfiki regionu.

W przypadku operacji o tej samej liczbie punktów przewiduje się preferencje dla operacji których realizacja zapewni dostęp do sieci drogowej większej liczbie mieszkańców.

Budowa lub modernizacja dróg lokalnych

Kwoty wsparcia:

- Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć **3 000 000 zł** na beneficjenta w okresie realizacji Programu.
- Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu.
- Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.
- W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.

Gospodarka wodno-ściekowa

Rodzaj operacji:

- Budowę, przebudowę, modernizację lub wyposażenie obiektów budowlanych służących do zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków.
- Zakup i montaż urządze kanalizacyjnych oraz urządzeń wodociągowych.

Rodzaj wsparcia: pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji

Beneficjenci:

- gmina,
- spółka, w której udziały mają wyłącznie JST,
- związek międzygminny.

Gospodarka wodno-ściekowa

Koszty kwalifikowalne:

- koszty budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów budowlanych, w szczególności: oczyszczalni ścieków, stacji uzdatniana wody, systemów kanalizacji sieciowej lub pojedynczych systemów oczyszczania ścieków;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

Gospodarka wodno-ściekowa

Warunki kwalifikowalności:

Pomoc może być przyznana jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości, należącej do:

gminy wiejskiej lub

gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub

gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;

- realizowana jest w miejscowościach poza aglomeracjami zdefiniowanymi w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych;
- jest spójna z dokumentem planistycznym gminy lub lokalną strategią rozwoju gminy lub planem rozwoju miejscowości;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem.

Gospodarka wodno-ściekowa

Kwota wsparcia:

- Wysokość środków EFRROW nie może przekroczyć **2 000 000** zł na beneficjenta w okresie realizacji Programu.
- Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu.
- Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.
- W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.

Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej

Rodzaj operacji:

- Budowa, modernizacja lub wyposażanie budynków pełniących funkcje kulturalne, w tym świetlic i domów kultury.
- Ukształtowanie przestrzeni publicznej zgodnie z wymaganiami ładu przestrzennego.

Rodzaj wsparcia: Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji

Beneficjenci:

- gmina, instytucja kultury, dla której organizatorem jest JST – w przypadku budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne,
- gmina – w przypadku kształtowania przestrzeni publicznej.

Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej

Koszty kwalifikowalne obejmują:

- koszty budowy przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty związane z kształtowaniem przestrzeni;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej

Warunki kwalifikowalności:

Pomoc może być przyznana jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości należącej do:

gminy wiejskiej lub

gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub

gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców.

- będzie ogólnodostępna, w tym dostępna dla osób niepełnosprawnych;
- jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy lub planem rozwoju miejscowości;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem;
- jest składana przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest JST, i została zaakceptowana przez tę jednostkę.

Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej

Kwota wsparcia:

- Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć **500 000 zł na miejscowość** w okresie realizacji Programu, łącznie na inwestycje realizowane w ramach poddziałania: *Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powi eczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej* oraz poddziałania *Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury* – na zakres dotyczący budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne oraz kształtowania przestrzeni publicznej.
- Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu.
- Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.
- W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć **1 000 000 EUR**.

Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich

Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów.

Rodzaj operacji: Wsparcie w ramach tego typu operacji obejmuje budowę lub modernizację targowisk lub obiektów budowlanych przeznaczonych na cele promocji lokalnych produktów.

Rodzaj wsparcia: Pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

Beneficjenci: gmina, powiat lub ich związek

Koszty kwalifikowalne:

- koszty budowy przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów.

Warunki kwalifikowalności:

- Pomoc może być przyznana że jeśli operacja:
- realizowana jest w miejscowości liczącej nie więcej niż 200 tys. mieszkańców;
- będzie ogólnodostępna;
- jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy, lub planem rozwoju miejscowości;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem.

Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów.

Kwoty wsparcia:

- Wysokość pomocy ze środków EFRROW nie może przekroczyć **1 mln zł** na beneficjenta w okresie realizacji Programu.
- Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu.
- Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.
- W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.

Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego

Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej

Rodzaj operacji:

- Odnawianie lub poprawę stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego,
- Zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne.

Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego

Rodzaj wsparcia: pomoc ma formę refundacji części kosztów kwalifikowalnych operacji.

Beneficjenci: gmina i instytucja kultury, której organizatorem jest JST

Koszty kwalifikowalne:

- koszty zakupu, przebudowy lub modernizacji obiektów budowlanych;
- koszty prac konserwatorskich lub restauratorskich;
- koszty zakupu sprzętu, materiałów i usług, służących realizacji operacji;
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego

Warunki kwalifikowalności:

Pomoc może być przyznana że jeśli operacja:

- realizowana jest w miejscowości, należącej do:

gminy wiejskiej lub
gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;

- będzie ogólnodostępna, w tym dostępna dla osób niepełnosprawnych;
- jest spójna z dokumentem planistycznym gminy, lub lokalną strategią rozwoju gminy, lub planem rozwoju miejscowości;
- spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji;
- realizowana będzie na nieruchomości należącej do wnioskodawcy, lub wnioskodawca posiada prawo do dysponowania nieruchomością na cele określone w operacji przez okres związania celem;
- składana jest przez instytucję kultury, dla której organizatorem jest JST i została zaakceptowana przez tę jednostkę;
- dotyczy obiektu wpisanego do rejestru lub ewidencji zabytków.

Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego

Kwota wsparcia:

Wysokość pomocy ze środków EFRROW **nie może przekroczyć 500 000 zł** na miejscowość w okresie realizacji Programu, łącznie na inwestycje realizowane w ramach poddziałania: *Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej* oraz poddziałania *Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury* – na zakres dotyczący budowy, przebudowy, modernizacji lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje kulturalne oraz kształtowania przestrzeni publicznej.

- Poziom pomocy finansowej z EFRROW wynosi 63,63% kosztów kwalifikowalnych projektu.
- Wymagany krajowy wkład środków publicznych, w wysokości 36,37% kosztów kwalifikowalnych projektu, pochodzi ze środków własnych beneficjenta.
- W ramach operacji wartość całkowitego kwalifikowalnego kosztu nie może przekroczyć 1 000 000 EUR.

Dzię

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

(M 08) - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów.

Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych

Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów.

Zalesienie i tworzenie terenu zalesieniowego

Cele szczegółowe i cele przekrojowe (bezpośrednie)
Działanie przyczynia się bezpośrednio do realizacji **Priorytetu 5 :**
Wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym,
oraz szczególny nacisk na realizację **celu szczegółowego:**
Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie (5E).

Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów.

Budżet
301 mln euro

271 mln euro
(zobowiązania kontynuacyjne)

30 mln euro
(na nowe zobowiązania)

Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów.

Beneficjenci

- **Rolnicy** - właściciele gruntów przeznaczonych do zalesienia,
- **Jednostki Samorządu Terytorialnego (JST)** będące właścicielami gruntów rolnych oraz gruntów innych niż rolne – w zakresie kosztów założenia.

Warunki

- minimalna powierzchnia gruntu objętego pomocą – 0,1 ha,
- maksymalna powierzchnia gruntu objęta pomocą – 20 ha,
- grunty orne i sady oraz grunty inne niż rolne – wykazane w ewidencji gruntów jako UR lub grunty zadrzewione i zakrzewione na UR niewykorzystywane do produkcji rolniczej.

Stawki płatności

Wsparcie na zalesienie - **jednorazowa płatność** za wykonanie zalesienia w wysokości **od 4 984 zł/ha do 7 624 zł/ha**
– w zależności od składu gatunkowego wykonanego zalesienia, nachylenia terenu, charakterystyki zalesionych gruntów (grunty erozyjne) oraz rodzaju materiału sadzeniowego.
Dodatkowo przysługuje płatność na ewentualne ogrodzenie w wysokości 8,82 zł/mb lub na zabezpieczenie 3 palikami sadzonek w wysokości 1 132 zł/ha;
Premia pielęgnacyjna - wypłacana **przez 5** lat na utrzymanie i pielęgnowanie uprawy w wysokości **od 794 zł/ha/rok do 1 628 zł/ha/rok**
– w zależności od nachylenia terenu, charakterystyki zalesionych gruntów (grunty erozyjne) oraz wykorzystania sukcesji naturalnej.
Dodatkowo przysługuje płatność na ewentualną ochronę sadzonek, przed zwierzyną, poprzez stosowanie repelentów **(płatność w wysokości 424 zł/ha);**

Premia zalesieniowa - wypłacana **przez 12 lat** na pokrycie utraconych dochodów z działalności rolniczej – **1 215 zł/ha/rok.**

Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów.

- **Wniosek o przyznanie pomocy z tytułu kosztów założenia:**

  Składany w terminie 1 czerwca – 31 lipca (część inwestycyjna).

- **Wniosek o przyznanie pomocy w zakresie rocznej premii:**

  Składany od 15 marca do 15 maja (część obszarowa) (formularz wniosku wspólny dla płatności bezpośrednich, ONW oraz rolnośrodowiskowych).

Tryb naboru wniosków

Rok	Czynność	Przykładowe Terminy
Rok N 2015	**ARiMR wydaje ogłoszenie** o naborze **wniosków o przyznanie pomocy z tytułu kosztów założenia** - co najmniej 2 miesiące przed planowanym naborem tych wniosków	do 1 kwietnia
	Rolnik składa wniosek o przyznanie pomocy z tytułu kosztów założenia – wnioskuje jedynie o wsparcie na zalesienie (**Rolnik dołącza plan zalesienia** + inne dokumenty)	1 czerwca – 31 lipca
	ARiMR rozpatruje wniosek o przyznanie pomocy w zakresie kosztów założenia - w terminie 2 miesięcy od daty zakończenia naboru wniosków i **tworzy listę rankingową**	**do 1 października**
	ARiMR wydaje postanowienie o przyznaniu pomocy w zakresie kosztów założenia - po kontroli administracyjnej	**do 8 października**
	Rolnik wykonuje Zalesienie - jesienią w roku złożenia wniosku, albo **Rolnik wykonuje Zalesienie** - wiosną roku następnego po roku złożenia wniosku	październik-listopad marzec-kwiecień

Tryb naboru wniosków

Rok	Czynność	Przykładowe terminy
Rok N+1 (2016)	**Rolnik składa do ARiMR oświadczenie** o wykonanym zalesieniu wraz z **zaświadczeniem nadleśniczego potwierdzającym poprawność wykonania zalesienia** ***- Zaświadczenie może złożyć również w terminie późniejszym tj. do 1 czerwca***	Do 15 maja
	Rolnik składa pierwszy wniosek o przyznanie pomocy w zakresie rocznej premii (pielęgnacyjnej i zalesieniowej) – wnioskuje po raz pierwszy o premie - na tym samym formularzu wniosku, co dla płatności bezpośrednich, ONW i rolnośrodowiskowych	15 marca -15 maja
	ARiMR wykonuje wizytacje na miejscu oraz wydaje decyzję o przyznaniu wsparcia na zalesienie (z tytułu kosztów założenia) - 2 miesiące od złożenia przez Rolnika oświadczenia	do 15 lipca
	ARiMR wydaje decyzję o przyznaniu pomocy w zakresie pierwszej premii pielęgnacyjnej i zalesieniowej	do dnia 1 marca
Rok N+2,3,4,5	**Rolnik składa kolejny wniosek o przyznanie pomocy w zakresie rocznej premii (pielęgnacyjnej i zalesieniowej)** – wnioskuje o kolejne premie na tym samym formularzu wniosku, co dla płatności bezpośrednich, ONW i rolnośrodowiskowy	15 marca -15 maja
Rok N+2,,4,5…12	**Rolnik składa kolejny wniosek o przyznanie pomocy w zakresie rocznej premii (zalesieniowej)** – wnioskuje o kolejne premie zalesieniowe na tym samym formularzu wniosku, co dla płatności bezpośrednich, ONW i rolnośrodowiskowych	15 marca -15 maja

Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów.

Po konsultacji z Komitetem Monitorującym instytucja zarządzająca programem rozwoju obszarów wiejskich określa **kryteria wyboru operacji.**

Celem kryteriów wyboru jest:

- zapewnienie **równego traktowania** wnioskodawców,
- zapewnienie lepszego wykorzystania zasobów finansowych i ukierunkowanie środków finansowych zgodnie z **priorytetami unijnymi** w zakresie rozwoju obszarów wiejskich,
- uwzględnienie **zasady proporcjonalności** w odniesieniu do wielkości operacji.

Kryteria wyboru operacji	Liczba punktów
Zalesienia, zlokalizowane na korytarzach ekologicznych Natura 2000 zgodnie z Planami Ochrony lub Planami Zadań Ochronnych dla obszarów Natura 2000	**14**
Zalesienia, zlokalizowane na gruntach erozyjnych, o których mowa w rozporządzeniu MRiRW w sprawie minimalnych norm w zakresie dobrej kultury rolnej zgodnie z ochrona środowiska	**12**
Zalesienia, przylegające do cieków wodnych	**10**
Zalesienia na terenach o nachyleniu 12°	**8**
Zalesienia przylegające do lasów lub terenów zalesionych	**6**
Zalesienia w województwach lesisto ci poniżej 30%, zgodnie z najaktualniejszymi danymi Głównego Urzędu Statystycznego (wg GUS (Leśnictwo 2014) są to następujące województwa: łódzkie, mazowieckie, lubelskie, kujawsko-pomorskie, wielkopolskie, opolskie, świętokrzyskie, małopolskie i dolnośląskie)	**4**

Rys.1 Mapka erozyjna – 9 % kraju

Rys 2 Korytarze ekologiczne – leśne – czerwone wg MŚ

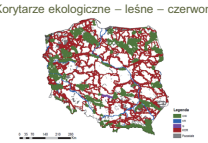

Rys. 3 Potrzeby i preferencje zalesieniowe gmin

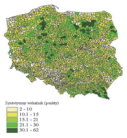

Rys. 4 Lesistość w podziale na województwa wg GUS

Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów.

Płatności Bezpośrednie:
Art. 32 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013.

Kwalifikujący się obszar:

„każdy obszar, który zapewnił rolnikowi prawo do płatności w 2008 r. w ramach systemu płatności jednolitych lub systemu jednolitej płatności obszarowej”

Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów.

Zmiany w działaniu zalesieniowym PROW na przestrzeni lat : 2007-2014

Zmiany	PROW 2014-2020	PROW 2007-2013
Minimalna Powierzchnia	0,1 ha	0,5 ha
Maksymalna Powierzchnia	20 ha	100 ha
Okres Zobowiązania	12 lat	15 lat
Płatności Bezpośrednie	TAK	NIE
Kryteria Selekcji	TAK	NIE
Podział na Schematy	NIE	TAK

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Tworzenie grup i organizacji producentów (M09)

Poddziałanie: Tworzenie grup i organizacji producentów w rolnictwie i leśnictwie

Zakres wsparcia: Wsparcie stanowi procentowy ryczałt od wartości przychodów netto grupy lub organizacji producentów ze sprzedaży produktów lub grupy produktów, wytworzonych w gospodarstwach rolnych jej członków, w poszczególnych latach i sprzedanych odbiorcom niebędącym członkami grupy lub organizacji. Pomoc jest przyznawana w okresie pierwszych **5 lat** funkcjonowania grupy/organizacji od dnia rejestracji/uznania.

Beneficjenci: Nowe grupy producentów rolnych, które powstaną od dnia 1 stycznia 2014 r., nowe organizacje producentów, które powstaną od dnia 1 stycznia 2014 r.

BUDŻET: **402 987 547 euro**

Liczba grup otrzymujących wsparcie: **1 809**

Poddziałanie: Tworzenie grup i organizacji producentów w rolnictwie i leśnictwie

Warunki kwalifikowalności:

- Pomoc może być przyznana wnioskodawcy, który:
- łączy producentów jednego produktu lub grupy produktów,
- którzy nie byli członkami grupy producentów/wstępnie uznanej grupy producentów/organizacji,
- utworzonej ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów, której przyznano pomoc na rozpoczęcie działalności ze środków Unii Europejskiej po dniu 1 maja 2004 r.
- Wnioskodawca przedłoży biznesplan i zadeklaruje jego realizację w trakcie trwania 5-letniego okresu pomocy.
- Wsparcia nie przewiduje się na tworzenie grup i organizacji producentów w kategorii produktu: drób żywy (bez względu na wiek), mięso lub jadalne podroby drobiowe: świeże, chłodzone, mrożone.
- Wsparcie dotyczy grup producentów rolnych złożonych wyłącznie z osób fizycznych, natomiast w przypadku organizacji także z osób prawnych.

Poddziałanie: Tworzenie grup i organizacji producentów w rolnictwie i leśnictwie

Kryteria wyboru – preferencje dla grup lub organizacji (1):

- zorganizowanych w formie spółdzielni,
- zrzeszające producentów:
- produktów wysokiej jakości, w szczególności rolnictwa ekologicznego; świnie żywe, prosięta, warchlaki,
- mięso wieprzowe: świeże, chłodzone, mrożone;
- bydło żywe: zwierzęta rzeźne lub hodowlane,
- mięso wołowe: świeże, chłodzone, mrożone; owce lub kozy żywe, zwierzęta rzeźne lub hodowlane, wełna owcza lub kozia strzyżona potna, mięso owcze lub kozie: świeże, chłodzone, mrożone, skóry owcze lub kozie surowe (suszone);

Poddziałanie: Tworzenie grup i organizacji producentów w rolnictwie i leśnictwie

Kryteria wyboru – preferencje dla grup lub organizacji (2):

….miód naturalny lub jego produkty pszczele; rośliny w plonie głównym, całe lub rozdrobnione, uprawiane z przeznaczeniem na cele energetyczne lub do wykorzystania technicznego; szyszki chmielowe.

- zrzeszających jak największą liczbę członków w danej kategorii,
- zrzeszających producentów, w gospodarstwach których produkcja objęta została dobrowolnym ubezpieczeniem.

Stawka pomocy: w pierwszym roku – 10%, w drugim roku – 8%, w trzecim roku – 6%, w czwartym roku – 5%, w piątym roku – 4%. Maksymalnie równowartość **100 tys. euro** w każdym roku pięcioletniego okresu pomocy.

Biznesplan zawiera w szczególności (1):

1) informacje podstawowe o grupie/organizacji, takie jak np. nazwa, adres, forma prawna, wskazanie członków i wielkości produkcji każdego z nich,

2) cele, spójną koncepcję oraz etapy rozwoju grupy/organizacji, w oparciu o cele dla których udzielane jest wsparcie tj.:

- o dostosowania do wymogów rynkowych procesu produkcyjnego i produktów producentów, którzy są członkami takich grup lub organizacji,
- o wspólnego wprowadzania towarów do obrotu, w tym przygotowania do sprzedaży, centralizacji sprzedaży i dostawy do odbiorców hurtowych,
- o ustanowienia wspólnych zasad dotyczących informacji o produkcji, ze szczególnym uwzględnieniem zbiorów i dostępności, oraz
- o innych zadań, które mogą być prowadzane przez grupy i organizacje producentów, takich jak rozwijanie umiejętności biznesowych i marketingowych oraz organizowanie i ułatwianie procesów wprowadzania innowacji.

Biznesplan zawiera w szczególności (2):

3) opis wyjściowej i docelowej sytuacji grupy/organizacji, w tym m.in. informacje nt. zasobów poszczególnych gospodarstw będących w posiadaniu członków grupy/organizacji oraz struktury organizacyjnej i wielkości produkcji,

4) opis i harmonogram planowanych działań prowadzących do rozwoju grupy/organizacji, w tym inwestycji,

5) informacje nt. planowanych szkoleń i korzystania z doradztwa

6) informacje nt. innych zamierzeń dotyczących rozwoju grupy/organizacji.

Wypłata ostatniej raty wsparcia nastąpi po potwierdzeniu prawidłowej realizacji biznesplanu.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (M 10)

Cele:

- promowanie praktyk przyczyniających się do zrównoważonego gospodarowania gruntami (w celu ochrony gleb, wód, klimatu),
- ochrona cennych siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków ptaków,
- ochrona zagrożonych zasobów genetycznych roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich,
- ochrona różnorodności krajobrazu.

- Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne PROW 2014-2020 jest w dużej części **kontynuacją dotychczasowego podejścia**.
- Nowe rozwiązania uwzględniają jednak aktualną ocenę SWOT i zawierają elementy silniej ukierunkowujące wsparcie na specyficzne, zróżnicowane terytorialnie potrzeby i presje środowiskowe.
- Wzięto także pod uwagę doświadczenia pozwalające poprawić efektywność i ograniczyć poziom błędów w stosunku do analogicznych pakietów PROW 2007-2013.
- Istotnie zmodyfikowano i **rozszerzono zakres wymogów, podnosząc poziom ambicji**, m.in. z uwagi na zwiększenie poziomu wymogów wynikających z „zazielenienia" płatności bezpośrednich.

Zaprojektowane działanie:

- uwzględnia zróżnicowanie polskiego rolnictwa,
- ma wkład w realizację celów klimatycznych PROW 2014-2020,
- ma wkład w realizację celów Natura 2000,
- przeciwdziała erozji gleb,
- ma wkład w realizację Dyrektywy azotanowej i Ramowej dyrektywy wodnej.

Wzorem lat ubiegłych plan działalności rolno-środowiskowej (wszystkie pakiety działania) będzie przygotowywany **przy udziale doradcy rolno-środowiskowego**, a dokumentacja przyrodnicza (Pakiety 4. i 5.) przez **eksperta przyrodniczego**, których zadaniem jest również informowanie beneficjentów oraz udzielanie porad mających na celu jak najlepsze i najefektywniejsze wdrożenie działania w indywidualnym gospodarstwie rolnym. Ich rola jest szczególnie ważna w procesie edukowania beneficjentów działania.

Poddziałania:

(10.1) Płatności w ramach zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych
(10.2) Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie.

Pakiety:

1. Rolnictwo zrównoważone
2. Ochrona gleb i wód
3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych
4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000
5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000
6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie
7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne

Stawki płatności w ramach pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych:

Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone.
Wsparcie: − 400 zł/ha.
Pakiet 2. Ochrona gleb i wód.
Wsparcie: − 650 zł/ha - dotyczy międzyplonów,
− 450 zł/ha - dotyczy pasów ochronnych na stokach o nachyleniu powyżej 20%.
Pakiet 3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych.
Wsparcie: − 1 964 zł/ha.

Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne

Stawki płatności w ramach pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych:

Pakiet 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000.

Wsparcie: − Stawka płatności uzależniona est od **ekstensywnego użytkowania na OSO: 600 zł/ha, występowania gatunków ptaków tj.: rycyka (a także** kszyka, krwawodzioba, czajki): 890 zł/ha, wodniczki: 1 199 zł/ha, dubelta (a także kulika wielkiego): 1 070 zł/ha, derkacza: 642 zł/ha oraz **typu siedliska:** zmiennowilgotne łąki trzęślicowe: 1 276 zł/ha, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla: 1 043 zł/ha, murawy: 1 300 zł/ha, półnaturalne łąki wilgotne: 911 zł/ha, półnaturalne łąki świeże: 1 083 zł/ha, torfowiska: 600 zł/ha (wymogi obowiązkowe) lub 1 206 zł/ha (wymogi obowiązkowe i uzupełniające).

Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne

Stawki płatności w ramach pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych:

Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000.

Wsparcie: Stawka płatności uzależniona jest od **typu siedliska: zmiennowilgotne łąki** trzęślicowe:

− 1 276 zł/ha, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla: , 043 zł/ha, murawy: 1 300 zł/ha, pół łąki wilgotne: 911 zł/ha, półnaturalne łąki świeże: 1 083 zł/ha, torfowiska: 600 zł/ha (wymogi obowiązkowe) lub 1 206 zł/ha (wymogi obowiązkowe i uzupeł ące).

Pakiet 6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie.

Wsparcie: − 750 zł/ha - w przypadku uprawy,

− 1 000 zł/ha - w przypadku wytwarzania nasion/materiału siewnego.

Płatność przysługuje do maksymalnej powierzchni 5 ha dla poszczególnych gatunków/odmian roślin uprawnych.

Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne

Stawki płatności w ramach pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych:

Pakiet 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.

Wsparcie: − Bydło – 1 600 zł/szt., konie – 1 500 zł/szt., owce - 360 zł/szt., świnie – 1 140 zł/szt., kozy - 580 zł/szt.

Płatność przysługuje do maksymalnej liczby zwierząt w jednym stadzie tj.: (i) krów: 100 sztuk; (ii) loch tej samej rasy: 70 loch stada podstawowego świń rasy puławskiej, 100 loch stada podstawowego świń rasy złotnickiej białej oraz 100 loch stada podstawowego świń rasy złotnickiej pstrej.

Beneficjent: Rolnik, grupa rolników, grupa rolników i innych zarządców gruntów oraz w przypadku

Pakietu 4 i 5 dodatkowo inni zarządcy gruntów.

• Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne

Degresywność:

- W ramach działania, **dla Pakietów 1., 2., 4.** (z wyjątkiem obszarów Natura 2000 położonych w granicach Parków Narodowych – dla których nie stosuje się degresywności), **5., 6.** płatności podlegają degresywności w zależności od powierzchni objętej wsparciem.
- Stosuje się następujące progi degresywności powierzchni, która może być wspierana w ramach gospodarstwa rolnego:
- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha. Degresywność nie ma zastosowania **do Pakietu 3.**

Łączenie pakietów na poziomie działania:

- **Nie dopuszcza się realizowania różnych pakietów na tej samej powierzchni**. Dopuszcza się łączenie różnych pakietów działania w gospodarstwie, jednak w przypadku łączenia Pakietu 1. z Pakietami 4. i 5. – na cennych siedliskach obowiązują wymogi tych pakietów.

- **Łączenie Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego oraz działania Rolnictwo ekologiczne:**

- W ramach jednego gospodarstwa mogą być realizowane zobowiązania zarówno w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego, jak i działania Rolnictwo ekologiczne, **pod warunkiem ich realizacji na innej powierzchni.** Powyższe nie ma zastosowania w przypadku realizacji Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone oraz działania Rolnictwo ekologiczne, których nie można łączyć w gospodarstwie, gdyż w ramach Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone beneficjent realizuje zobowiązanie na obszarze całego gospodarstwa rolnego.

Możliwość przejścia z PROW 2007-2013 na PROW 2014-2020:

Beneficjenci, którzy rozpoczęli realizację programu rolno-środowiskowego **w roku 2014 r. w ramach PROW 2007-2013** mogą dostosować zobowiązania i przejść **w 2015 r.** na zasady i warunki oraz odpowiednie progi degresywności określone dla analogicznych pakietów w Działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym **PROW 2014-2020.**

Długość trwania zobowiązania, w przypadku jeśli beneficjent zdecyduje się na przejście w 2015 r. na zasady i warunki określone

klimatycznym - 2020 będzie wynosiła **łącznie 5 lat** (w tym 1 rok w ramach PROW 2007-2013 i 4 lata w ramach PROW 2014-2020).

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Rolnictwo ekologiczne (M 11)

Cel: wspieranie dobrowolnych zobowiązań rolników, którzy podejmują się utrzymać lub przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 z dnia 28 czerwca 2007 r. *w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych* (Dz. Urz. UE L 189 z 20.07.2007, z późn. zm.).

Działanie Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020 jest w dużej części kontynuacją dotychczasowego Pakietu 2. Rolnictwo ekologiczne w ramach programu rolno-środowiskowego PROW 2007-2013.

Nowe rozwiązania uwzględniają jednak aktualną ocenę SWOT i biorą pod uwagę doświadczenia pozwalające poprawić efektywność i ograniczyć poziom błędów w stosunku do analogicznych wariantów Pakietu 2. PROW 2007-2013.

Plan działalności ekologicznej będzie przygotowywany przy udziale doradcy rolnośrodowiskowego, którego zadaniem jest również informowanie beneficjentów oraz udzielanie porad mających na celu jak najlepsze i najefektywniejsze wdrożenie działania w indywidualnym gospodarstwie rolnym. Rola doradcy rolnośrodowiskowego jest szczególnie ważna w procesie edukowania beneficjentów działania.

Beneficjenci

Rolnicy oraz grupy rolników, którzy dobrowolnie podejmują się przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego / przestrzegać praktyki i metod, określonych w rozporządzeniu Rady (WE) nr 834/2007 i spełniają definicję rolnika aktywnego zawodowo.

Poddziałanie:

Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne

Pakiety:

1. Uprawy rolnicze w okresie konwersji.
2. Uprawy warzywne w okresie konwersji.
3. Uprawy zielarskie w okresie konwersji.
4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji.
5. Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji.
6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji.

Zobowiązanie w ramach poddziałania podejmowane jest na okres do 3 lat.

Poddziałanie:

Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne

Wymogi dodatkowe dla Pakietu 4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji

1. Obowiązek corocznego wykonywania na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych, w szczególności usuwanie odrostów i samosiewów;
2. Obowiązek utrzymania minimalnej obsady dla poszczególnych gatunków roślin z tolerancją do 10%;
3. Obowiązek uprawy gatunków drzew owocowych w okresie owocowania i/lub krzewów owocujących.

Poddziałanie:

(11.1) Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne

Stawki płatności:

Pakiet 1. Uprawy rolnicze w okresie konwersji - 966 zł/ha,

Pakiet 2. Uprawy warzywne w okresie konwersji - 1557 zł/ha,

Pakiet 3. Uprawy zielarskie w okresie konwersji - 1325 zł/ha,

Pakiet 4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji

- ✓ 1882 zł/ha - podstawowe uprawy sadownicze,
- ✓ 790 zł/ha - ekstensywne uprawy sadownicze,

Pakiet 5. Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji – 787 zł/ha

Pakiet 6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji - 428 zł/ha.

Poddziałania:

(11.2) Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego

Pakiety:

7. Uprawy rolnicze po okresie konwersji.
8. Uprawy warzywne po okresie konwersji.
9. Uprawy zielarskie po okresie konwersji.
10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji.
11. Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji.
12. Trwałe użytki zielone po okresie konwersji.

Zobowiązanie w ramach poddziałania podejmowane jest na okres do 5 lat.

Poddziałania:

(11.2) Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego

Wymogi wspólne:

1. Obowiązek posiadania planu działalności ekologicznej;
2. Obowiązek zachowania wszystkich trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje dzikiej przyrody;
3. Obowiązek produkcji ekologicznej i odpowiedniego przeznaczenia plonu (m. in. do przetwórstwa, sprzedaży, przekazania do innych gospodarstw, spasania).

Poddziałanie:

(11.2) Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego

Wymogi dodatkowe dla Pakietu 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji

1. Obowiązek corocznego wykonywania na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych, w szczególności usuwanie odrostów i samosiewów;
2. Obowiązek utrzymania minimalnej obsady dla poszczególnych gatunków roślin z tolerancją do 10%;
3. Obowiązek uprawy gatunków drzew owocowych w okresie owocowania i/lub krzewów owocujących.

Poddziałanie:

(11.2) Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego

Stawki płatności:

Pakiet 7. Uprawy rolnicze po okresie konwersji - 792 zł/ha,

Pakiet 8. Uprawy warzywne po okresie konwersji - 1310 zł/ha,

Pakiet 9. Uprawy zielarskie po okresie konwersji - 1325 zł/ha,

Pakiet 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji

- ✓ 1501 zł/ha - podstawowe uprawy sadownicze.
- ✓ 660 zł/ha - ekstensywne uprawy sadownicze,

Pakiet 11.Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji - 559 zł/ha,

Pakiet 12.Trwałe użytki zielone po okresie konwersji - 428 zł/ha.

Poddziałanie:

(11.2) Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego

Stawki płatności:

Pakiet 7. Uprawy rolnicze po okresie konwersji - 792 zł/ha,

Pakiet 8. Uprawy warzywne po okresie konwersji - 1310 zł/ha,

Pakiet 9. Uprawy zielarskie po okresie konwersji - 1325 zł/ha,

Pakiet 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji

- ✓ 1501 zł/ha - podstawowe uprawy sadownicze.
- ✓ 660 zł/ha - ekstensywne uprawy sadownicze,

Pakiet 11.Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji - 559 zł/ha,

Pakiet 12.Trwałe użytki zielone po okresie konwersji - 428 zł/ha.

Degresywność

Płatność ekologiczna jest przyznawana w wysokości:

100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Stawki płatności są ustalone w oparciu o bilans kosztów i korzyści gospodarstwa podejmującego działania w ramach pakietów. W ramach poniesionych kosztów uwzględniono: utracony dochód (stratę wartości plonów), dodatkowe nakłady pracy, większe zużycie paliwa z tytułu mechanicznej ochrony przed chwastami oraz koszt rozrzucenia obornika. Natomiast po stronie korzyści: oszczędności w środkach do produkcji (kosztach bezpośrednich).

- Koszty transakcyjne:
- Płatność będzie powiększona o rekompensatę kosztów transakcyjnych obejmujących koszt corocznych kontroli wykonywanych przez upoważnione jednostki certyfikujące. Kwota ta będzie nie większa niż 20% rocznej stawki płatności.

- W celu uniknięcia podwójnego finansowania, pomoc w ramach kosztów transakcyjnych przyznawana jest pod warunkiem, że wnioskodawca nie jest beneficjentem działania Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych w zakresie poddziałania „*Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości*" w części dotyczącej rolnictwa ekologicznego.

Zasady łączenia pakietów/działań

Łączenie pakietów na poziomie działania Rolnictwo ekologiczne
Nie dopuszcza się realizowania różnych pakietów na tej samej powierzchni.
Łączenie Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego oraz Rolnictwa ekologicznego

Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego nie może być udzielane na zobowiązania objęte działaniem Rolnictwo ekologiczne.
W ramach jednego gospodarstwa mogą być realizowane zobowiązania zarówno w ramach Działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego, jak i działania Rolnictwo ekologiczne, pod warunkiem ich realizacji na innej powierzchni.

Powyższe nie ma zastosowania w przypadku realizacji Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone oraz działania Rolnictwo ekologiczne, których nie można łączyć w gospodarstwie, gdyż w ramach Pakietu 1. Rolnictwo zrównoważone beneficjent realizuje zobowiązanie na obszarze całego gospodarstwa rolnego.
Płatności z tytułu działania Rolnictwo ekologiczne nie mogą być przedmiotem podwójnego finansowania, o którym mowa w art. 29 ust. 4 akapit drugi rozporządzenia EFRROW.

Przejście z 2014 r. na nowy PROW 2014-2020

Beneficjenci, którzy rozpoczęli realizację programu rolnośrodowiskowego w roku 2014 r. w ramach PROW 2007-2013 w zakresie Pakietu 2. Rolnictwo ekologiczne mogą dostosować zobowiązania i przejść w 2015 r. na zasady i warunki oraz odpowiednie progi degresywności określone dla analogicznych pakietów w działaniu Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020.

Długość trwania zobowiązania, w przypadku jeśli beneficjent zdecyduje się na przejście w 2015 r. na zasady i warunki określone dla analogicznych pakietów w działaniu Rolnictwo ekologiczne PROW 2014 - 2020 będzie wynosiła łącznie 5 lat (w tym 1 rok w ramach PROW 2007-2013 i 4 lata w ramach PROW 2014-2020).

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH 2014-2020

Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (M13)

Działanie jest instrumentem wsparcia finansowego dla rolników, którzy prowadzą działalność rolniczą na obszarach górskich i innych obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (obszary ONW).

BUDŻET: 2 166 mln euro

Cele szczegółowe i cele przekrojowe (bezpośrednie)

Działanie przyczynia się bezpośrednio do realizacji **Priorytetu 4. :**

Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem,

głównie **celu szczegółowego:**

Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów (4A).

Cele szczegółowe i cele przekrojowe (pośrednie)

❑ w ramach priorytetu 4.:
- poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów (4B);
- zapobiegania erozji gleby i poprawy gospodarowania glebą (4C).

❑ priorytet 5. (wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym w zakresie adaptacji do zmian klimatu)

Realizacja działania ma umożliwić:

❑ kontynuowanie rolniczego użytkowania ziemi,

❑ zachowanie walorów krajobrazowych obszarów wiejskich,

❑ utrzymanie i promowanie zrównoważonych systemów działalności rolniczej na terenach obszarów wiejskich

W efekcie, wsparcie to będzie wpływało na utrzymanie żywotności obszarów wiejskich i na zachowanie różnorodności biologicznej.

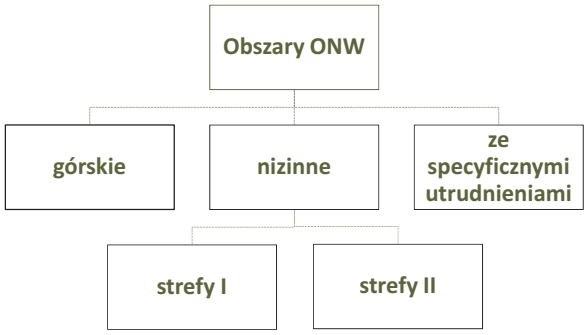

Obszary ONW - poddziałania PROW 2014-2020:

- płatności dla obszarów górskich (**ONW typ górski**),
- płatności dla obszarów innych niż obszary górskie, charakteryzujących się znaczącymi ograniczeniami naturalnymi (**ONW typ nizinny**),
- płatności dla innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami (**ONW typ specyficzny**).

Wyznaczenie obszarów ONW

- Polska w latach 2015-2017 utrzyma obszary, które kwalifikowały się do płatności ONW w okresie 2007-2013
- Nowe wyznaczenie obszarów ONW nastąpi w Polsce od 2018 r.

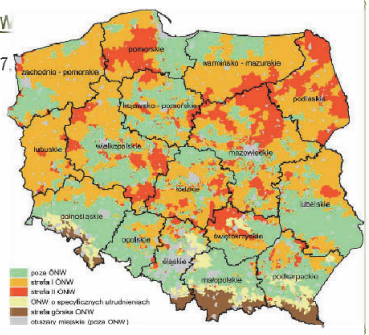

W Polsce, obszary ONW, wyznaczone w ramach PROW 2007-2013, stanowią ponad 56% powierzchni użytków rolnych.

Typ obszaru	% użytków rolnych
	(%)
ONW Górskie	1,21
ONW Nizinne	52,31
ONW ze specyficznymi utrudnieniami	3
Razem ONW	**56,52**
Poza ONW	43,48
Cały kraj	100

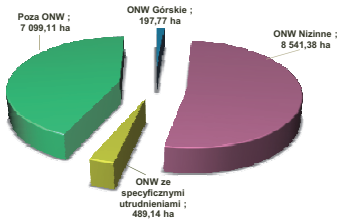

Warunki kwalifikowalności

Beneficjenci:

- rolnicy aktywni zawodowo, w rozumieniu przepisów zawartych w art. 9 rozporządzenia nr 1307/2013;
- podjęli zobowiązanie do kontynuowania prowadzenia działalności rolniczej.

JEST TO ZOBOWIĄZANIE JEDNOROCZNE!

od 2014 r. nie ma zobowiązań 5-letnich!!!

Warunki kwalifikowalności
Pomoc może być przyznana, jeżeli:

- beneficjent jest posiadaczem gospodarstwa rolnego położonego w granicach Rzeczypospolitej Polskiej i prowadzi działalność rolniczą na obszarach ONW;
- działki rolne, których dotyczy pomoc, są użytkowane jako użytki rolne;
- powierzchnia:
  - użytków rolnych należących do danego gospodarstwa rolnego, położonych w granicach ONW i wykorzystywanych do produkcji rolniczej, wynosi co najmniej 1 ha.
  - działki rolnej lub co najmniej jej części deklarowana we wniosku o przyznanie p atności ONW wynosi 0,1 ha

Płatność ONW, jest to płatność: ryczałtowa, jednoroczna, do hektara użytków rolnych

Stawki płatności zostały ustalone w oparciu o bilans kosztów i utraconych dochodów, wynikających z występowania ograniczeń naturalnych lub innych szczególnych ograniczeń na danym obszarze, przez porównanie z obszarami, które nie charakteryzują się takimi ograniczeniami.

Typ ONW		Dopłata zł/ha/rok
Górskie		450
Nizinne	Strefa nizinna I	179
	Strefa nizinna II	264
Specyficzne		264

W PROW 2007-2013 stawka wynosiła 320 zł/ha

DEGRESYWNOŚĆ

Płatność jest przyznawana w zależności od powierzchni obszarów ONW w gospodarstwie i podlega degresywności:

Powierzchnia UR ha	Poziom degresywności
do 25	100 %
25,01 - 50	50 %
50,01 - 75	25 %

W 2014 r. nabór nowych wniosków w ramach płatności ONW przeprowadzony został według zasad obowiązujących w PROW 2007-2013 z tą różnicą, iż rolnicy składający wnioski o płatności ONW w 2014 r. po raz pierwszy nie byli zobowiązani do prowadzenia przez 5 lat działalności rolniczej na obszarach ONW.

WAŻNE!!!

Do beneficjentów realizujących **5-cio letnie zobowiązania**, podjęte w ramach PROW 2007-2013, mają zastosowanie dotychczasowe warunki w zakresie wysokości stawek oraz przedziałów powierzchniowych i procentowych pomniejszeń w ramach degresywności stawek, tj. te jakie obowiązywały w chwili podjęcia zobowiązania.

Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)
Poddziałania
1. **Płatności dla obszarów górskich (ONW typ górski),**
2. **Płatności dla obszarów nizinnych (ONW typ nizinny),**
3. **Płatności dla obszarów specyficznych (ONW typ specyficzny).**

Stawki płatności:
– ONW Górskie - 450 zł/ha/rok,
– ONW Strefa nizinna I - 179 zł/ha/rok; Strefa nizinna II - 264 zł/ha/rok,
– ONW Specyficzne - 264 zł/ha/rok.

Płatności ONW podlegają degresywności na poziomie gospodarstwa, w zależności od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą. Płatność jest przyznawana w zależności od powierzchni obszarów ONW w gospodarstwie:
– do 25 ha - 100% płatności;
– 25,01 - 50 ha - 50% płatności;
– 50,01 - 75 ha - 25 % płatności.

Beneficjent: Rolnik, który spełnia definicję rolnika aktywnego zawodowo.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Współpraca (M13)

BUDŻET: 57 999 730 euro

Przewidywana liczba grup operacyjnych EPI, które otrzymają wsparcie: 90

Poddziałanie: Wsparcie tworzenia i działania grup operacyjnych EPI na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa

Wsparcie dotyczy:

tworzenia i funkcjonowania grup operacyjnych (partnerstw) na rzecz innowacji (EPI) oraz

realizacji przez grupy EPI projektów, które prowadzą do opracowania nowych rozwiązań w zakresie nowych produktów, praktyk, procesów, technologii, metod organizacji i marketingu w sektorach: rolnym, spożywczym i leśnym.

Poddziałanie: Wsparcie tworzenia i działania grup operacyjnych EPI na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa

Beneficjenci: Grupy operacyjne na rzecz innowacji utworzone przez **co najmniej dwa różne podmioty** (rolnicy lub grupy rolników, posiadacze lasów, naukowcy; instytuty lub jednostki naukowe; uczelnie przedsiębiorcy sektora rolnego lub spożywczego, przedsiębiorcy sektorów działających na rzecz sektora rolnego i spożywczego.

Członkami grupy operacyjnej mogą być także podmioty doradcze, konsumenci i ich organizacje, jednostki samorządu terytorialnego, organizacje branżowe i międzybranżowe działające w obszarze łańcucha żywnościowego, których rolą w grupie operacyjnej będzie inicjowanie, animowanie, popularyzacja operacji itd.

Grupa operacyjna nie może ograniczać się wyłącznie do rolników i właścicieli lasów będących rolnikami.

Koszty kwalifikowalne:

- koszty ogólne (aktywizacja potencjalnych partnerów grupy operacyjnej na rzecz innowacji, funkcjonowania grupy operacyjnej, opracowania planu operacyjnego grupy, planu biznesowego operacji, analiz wykonalności i innych dokumentów, upowszechnienia wyników realizacji operacji),
- koszty badań stosowanych i prac rozwojowych bezpośrednio związanych z realizacją operacji,
- koszty bezpośrednie (inwestycyjne) operacji związane z realizacją planu biznesowego.

Warunki:

Grupa operacyjna na rzecz innowacji posiada formę organizacyjno-prawną umożliwiającą zawieranie umów i zaciąganie zobowiązań.

Akt ustanawiający grupę operacyjną na rzecz innowacji określa:

- formę prawną grupy, role poszczególnych partnerów w grupie oraz odpowiedzialność prawną i finansową partnerów lub partnera reprezentującego grupę w związku z funkcjonowaniem grupy i realizacją operacji;
- podział odpowiedzialności i własność rezultatów operacji w okresie 5 lat od uzyskania ostatniej płatności, zwłaszcza w odniesieniu do wydatków inwestycyjnych operacji finansowanych ze środków Programu.

Warunki:

Przedmiotem operacji, realizowanych przez grupę operacyjną na rzecz innowacji, mogą być związane z produkcją lub przetwarzaniem produktów wymienionych w Załączniku nr 1 do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

Operacje mogą również dotyczyć praktyk, produktów, procesów i technologii bezpośrednio związanych z produkcją bądź przetwarzaniem produktów rolnych (np. innowacje w zakresie oszczędnoś ródeł energii, nawożenia, ochrony roślin, maszyn, urządzeń do produkcji rolnej, przetwórstwa, pasz, innowacje na poziomie działań organizacyjnych i zarządczych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu).

Kryteria wyboru:

Uszczegółowione kryteria wyboru dotyczyć będą następujących kryteriów ogólnych:

- potencjał innowacyjny operacji;
- analiza techniczna, kosztów oraz korzyści;
- potencjalna skala oddziaływania rezultatów operacji (korzyści ekonomiczne, społeczne, zasięg zastosowania - geograficzny, branżowy itp.);
- stopień przyczyniania się do realizacji priorytetów przekrojowych UE w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatu;
- zróżnicowanie partnerów w grupie.

Kwoty i stawki pomocy:

Poziom pomocy wynosi **100%** kwoty wydatków kwalifikowalnych w przypadku kosztów ogólnych, związanych z kosztami bieżącymi funkcjonowania grupy operacyjnej, studiów wykonalności, przygotowania planu operacyjnego grupy, animacji, promocji rezultatów operacji, przygotowania planu biznesowego operacji.

90% kwoty wydatków kwalifikowalnych związanych prowadzeniem prac badawczych, bezpośrednio związanych z wdrożeniem przedmiotu operacji.

Koszty ogólne są proporcjonalne do zakresu planu operacyjnego oraz wartości operacji i mogą stanowić maksymalnie 2 000 000 zł (**20%** pozostałych kosztów kwalifikowalnych operacji).

Kwoty i stawki pomocy:

Maksymalna wartość wsparcia związana z kosztami bezpośrednimi operacji i kosztami badań prowadzonych przez grupę operacyjną EPI wynosi **10 000 000** zł.

Łącznie maksymalna wysokość wsparcia dla jednego beneficjenta w okresie realizacji Programu wynosi **12 000 000 zł.**

Jeżeli operacja obejmuje swym zakresem obejmuje inwestycje należące swym zakresem do jednego z działań lub poddziałań wymienionych w rozporządzeniu EFRROW poziom pomocy określa si
dzeniem.

Okres realizacji operacji do 3 lat. W uzasadnionych przypadkach może ulec wydłużeniu.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020
Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność)

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Podejście Leader będzie realizowane na następujących obszarach kwalifikujących się do wsparcia:

1) gminy wiejskie
2) gminy miejsko-wiejskie i gminy miejskie **z wyłączeniem miast powyżej 20 000 mieszkańców.**

Jedna **Lokalna Strategia Rozwoju** będzie realizowana na obszarze zamieszkanym przez ***minimum* 30 000** i ***maximum* 150 000** mieszkańców i obejmującym obszar **przynajmniej 2 gmin**.

- 19.1. **Wsparcie przygotowawcze** (LGD)
- 19.2. **Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność** (beneficjenci, LGD)
- 19.3. **Przygotowanie i realizacja działań w zakresie projektów współpracy z lokalną grupą działania** (LGD)
- 19.4. **Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji** (LGD)

Pomoc przyznawana jest na operacje w zakresie:

1. **Wspieranie udziału społeczności lokalnej w realizacji LSR lub wzmocnienie kapitału społecznego, przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych**

Pomoc przyznawana jest na operacje w zakresie:

2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarze obj tym LSR:

a) **podejmowanie działalności gospodarczej** podlegającej rejestracji w odpowiedniej ewidencji lub w rejestrze przedsię

b) **dywersyfikacja** źródeł dochodu w gospodarstwie

c) tworzenie i rozwój **inkubatorów przetwórstwa lokalnego**

d) **rozwijanie przedsiębiorstw**

e) **podnoszenie kompetencji** osób z obszaru LSR,
w powiązaniu z operacjami, o których mowa w lit. a, b, c i d

Warunki dla operacji typu 2 a) **podejmowanie działalności gospodarczej** i 2 b) **dywersyfikacja** źródeł dochodu w gospodarstwie:

- wnioskodawca nie jest na KRUS z mocy ustawy, chyba że rozpoczyna działalność w zakresie dz. gospodarczej polegającej na przetwarzaniu produktów rolnych.
- podejmowanie działalności gospodarczej: zarejestrowanie i prowadzenie tej działalności; podmiot przez co najmniej rok nie był wpisany do rejestru/ewidencji działalności gospodarczej.
- utworzenie co najmniej 1 miejsca pracy tym samozatrudnienie).
- pomoc może

Warunki dla operacji typu 2 d) **rozwijanie przedsiębiorstw**:

- wnioskodawca prowadzi **mikroprzedsiębiorstwo lub małe przedsiębiorstwo**
- uzyskanie pomocy **powyżej 25.000 zł** wymaga utworzenia co najmniej 1 miejsca pracy
- podmiotowi, który otrzymał pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej, pomoc na rozwój tej działalności może być przyznana nie wcześniej niż **po upływie 2 lat** od dnia przyznania tej pomocy
- pomoc w zakresie działalności przetwórczej tylko dla podmiotów, którym nie przyznano pomocy ani na tworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego, ani w ramach działania „Pomoc na inwestycje w przetwórstwo/marketing i

i rozwój **inkubatorów przetwórstwa lokalnego**:

- przez inkubator przetwórstwa lokalnego produktów rolnych rozumie się infrastrukturę służącą przetwarzaniu produktów rolnych objętych i nieobjętych zał. nr 1 do TFUE.
- przez przetwarzanie produktu rolnego rozumie się wszelkie

nr 1 do TFUE albo inny produkt, z wyjątkiem wykonywanych w gospodarstwach czynności niezbędnych do przygotowania produktów zwierzęcych lub roślinnych do pierwszej sprzedaży

Warunki dla operacji typu 2 c) tworzenie i rozwój **inkubatorów przetwórstwa lokalnego**, cd.:

- inwestycja zakłada udostępnianie powstałej infrastruktury **działającym na obszarze objętym LSR producentom rolnym, podejmującym działalność gospodarczą polegającą na przetwarzaniu produktów rolnych**

- jeden przedsiębiorca **nie może uzyskać pomocy zarówno na utworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego, jak i na rozwój przedsiębiorczości** (*konflikt*)

Pomoc przyznawana jest na operacje w zakresie:

3. **Tworzenie sieci podmiotów prowadzących działalność na obszarze objętym LSR,** współpracujących w zakresie:
   - *świadczenia usług turystycznych*
   - *krótkich łańcuchów żywnościowych*
   - *rynków zbytu produktów i usług lokalnych*

Warunki dla operacji typu 3: **Tworzenie sieci podmiotów prowadzących działalność na obszarze objętym LSR (…)**:

- **operacja zakłada współpracę co najmniej 2 podmiotów,** których działalność jest ukierunkowana na **tworzenie krótkich łańcuchów żywnościowych, rynków lokalnych lub świadczenia usług turystycznych** (*niniejsze wsparcie nie dotyczy tworzenia grup producentów, grup operacyjnych na rzecz innowacji…*)

- podmioty ubiegające się o pomoc przedłożą dokument potwierdzający zawarcie porozumienia o realizacji operacji w partnerstwie (*dane partnerów, określenie ich roli w realizacji zadań, cele, budżet, zobowiązania partnerów itp.*)

Pomoc przyznawana jest na operacje w zakresie:

4. **Rozwój rynków zbytu produktów i usług lokalnych** *z wyłączeniem targowisk*
5. **Zachowanie dziedzictwa lokalnego,** tj. specyficznego dla danego obszaru
6. **Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury**:
   a) turystycznej lub rekreacyjnej
   b) kulturalnej
   c) drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego

Pomoc przyznawana jest na operacje w zakresie:

7. Promowanie: produktów lub usług lokalnych, rynków zbytu produktów i usług lokalnych, turystyki, rekreacji lub kultury

Pomoc przyznawana jest pod warunkiem:

- **zgodnie z ww. zakresami**
- **niefinansowanie z innych funduszy** strukturalnych, Funduszu Spójności, innych instrumentów finansowych UE
- realizacja **nie dłużej niż 2 lata**
- nie dłużej niż **do 31. XII 2020 r.**
- **inwestycje – tylko na obszarze LGD**
- **prawo dysponowania nieruchomością**
- **biznesplan** (nie dotyczy: niekomercyjnej infrastruktury przetwórczej, turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej lub drogowej, a także operacji szkoleniowych, promocyjnych i kultywowania dziedzictwa lokalnego)

Operacje NIE MOGĄ DOTYCZYĆ:

- **świadczenia usług rolniczych**
- **produkcji i przetwórstwa ryb, mięczaków i skorupiaków**
- **działalności o skali, która nie może być realizowana w ramach LSR** (górnictwo, hutnictwo, transport lotniczy, transport kolejowy…)
- **organizacji wydarzeń cyklicznych**, za wyjątkiem wydarzenia inicjującego cykl wydarzeń lub specyficznego dla danej LSR, wskazanych i uzasadnionych w LSR, przy czym za wydarzenie cykliczne rozumie się wydarzenie organizowane więcej niż raz, poświęcone tej samej tematyce w całości lub części
- **promocji indywidualnego przedsiębiorcy, jego produktów i usług**
- **zaspokajania osobistych potrzeb wnioskodawcy**

Beneficjenci:

- **Osoby fizyczne:** UE, pełnoletnie, zamieszkałe na terenie LGD lub podejmujące/prowadzące działalność gospodarczą, której miejsce wykonywania wskazane w odpowiednim rejestrze znajduje się na tym obszarze.
- **Osoby prawne** lub **jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawy przyznają zdolność prawną**, których siedziba bądź oddział znajduje się na terenie LGD *z wyłączeniem województwa*
- **LGD:** na **projekty grantowe** oraz **operacje własne**
- O **grant** w ramach projektu grantowego mogą ubiegać się także **Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej**, prowadzące działalność oraz posiadające siedzibę na obszarze objętym LSR.

Umowa podpisywana jest z podmiotem, w skład którego wchodzi ta jednostka.

Grantobiorcy to podmioty nie prowadzące działalności gospodarczej i nie deklarujące jej podjęcia!

Beneficjentem może być LGD jedynie w przypadku:

- **Projektów grantowych** – składających się z szeregu grantów, realizowanych przez podmioty działające

grantowego celów i wskaźników.

- **Operacji własnych** – z zastosowaniem niedyskryminującej i przejrzystej procedury wyboru, pozwalającej unikać konfliktu interesów.

- **LGD jest wskazana jako beneficjent** ubiegający się o wsparcie przed podmiotem wdrażającym (UM)
- Projekt grantowy składa się z **co najmniej 2 grantów** realizowanych przez podmioty działające na obszarze objętym LSR
- Wysokość grantu nie przekracza **50 000 PLN**, a koszt całkowity **100 000 PLN**
- Poza koniecznością poddania się ewentualnej kontroli **beneficjent grantu nie ma styczności z podmiotem wdrażającym**, a jedynie z LGD
- LGD określa warunki dostępu i wyboru dla projektu grantowego
- Wszystkie **granty w ramach jednego projektu grantowego są projektami komplementarnymi**, to znaczy, że łącznie przyczyniają się do założonych dla danego projektu celów i wskaźników.

- **Zakres grantu** odpowiada zakresom określonym dla pozostałych operacji, **z wyłączeniem rozwoju przedsiębiorczości na terenie LGD,** zatem do grantu nie sporządza się również biznesplanów
- Prawo do dysponowania nieruchomością obowiązuje.

- Operacja własna musi otrzymać **minimalną liczbę punktów w ramach oceny spełniania kryteriów wyboru** określonych w LSR
- LGD ogłasza na stronie internetowej informację o tym, że **nikt inny nie zgłosił LGD zamiaru realizacji tej operacji** albo nie spełnia warunków podmiotowych, a także **żaden podmiot nie wniesie zastrzeżeń do tej informacji**
- **Po 45 dniach**, od zamieszczenia informacji **LGD składa wniosek o przyznanie pomocy na realizację operacji własnej** wraz z dokumentami potwierdzającymi spełnienie warunków takiej operacji.

Rodzaj wsparcia

Refundacja kosztów; Dla operacji szkoleniowych dopuszcza się stosowanie **kosztów uproszczonych w formie płatności ryczałtowych lub finansowania ryczałtowego**.

Zasady dotyczące ustanawiania kryteriów wyboru operacji

Wybór operacji do finansowania będzie miał charakter konkursu. Kryteria wyboru oraz zasady dokonywania ich zmian zostaną określone przez LGD w LSR. Będą one podlegały ocenie przez Komitet Wybierający podczas konkursu na wybór LSR. Zmiana kryteriów wyboru będzie wymagała zgody UM, z którym LGD podpisała umowę na realizację LSR.

Pomoc przyznawana jest pod warunkiem, że operacja realizuje wskaźniki zaplanowane w LSR, a jej realizacja nie spowoduje przekroczenia wartości zaplanowanego w LSR wskaźnika o 20%

Premiowane będą operacje spełniające jedno lub kilka z poniższych kryteriów:

- **innowacyjne**
- przewidujące zastosowanie rozwiązań **sprzyjających ochronie środowiska lub klimatu**
- **generujące nowe miejsca pracy** (obowiązkowe dla operacji związanych z przedsiębiorczością)
- realizowane przez **podmioty zakładające działalność, której podstawę będą stanowiły lokalne produkty rolne** (lokalny produkt rolny – wytwarzany na obszarze LSR)
- ukierunkowane na **zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych określonych w LSR**.

W przypadku operacji w zakresie **ogólnodostępnej infrastruktury**, **LGD przewidzi w kryteriach wyboru preferencje dla operacji realizowanych w miejscowościach zamieszkałych przez mniej niż 5000 mieszkańców.**

Pomoc może być przyznana jeżeli:

- **Wnioskodawca wykaże doświadczenie** lub uzasadni potencjał, lub **kwalifikacje**, lub **prowadzi działalność odpowiednią do realizacji operacji**

- **Operacja jest uzasadniona ekonomicznie,** z wyjątkiem niekomercyjnych projektów ogólnodostępnej infrastruktury, w tym także inkubatorów i obiektów dziedzictwa lokalnego, a także z wyjątkiem operacji szkoleniowych, promocyjnych i polegających na kultywowaniu dziedzictwa.

- **Operacja realizowana będzie na własnej nieruchomości lub z prawem do dysponowania nieruchomością** na cele określone

Koszty kwalifikowalne:

- zakup dóbr i usług, robót budowlanych;
- organizacja, prowadzenie spotkania, szkolenia, wydarzenia promocyjnego itp.;
- najem, dzierżawa lub zakup oprogramowania, sprzętu, narzędzi, urządzeń lub maszyn, materiałów lub przedmiotów;
- **zakup środków transportu** przy czym koszt **nie może przekroczyć 30% kosztów kwalifikowanych** operacji (bez kosztów ogólnych);
- **zatrudnienie osób zaangażowanych w realizację operacji** tylko w przypadku operacji **o charakterze szkoleniowym, funkcjonowania nowoutworzonych sieci oraz inkubatorów przetwórstwa lokalnego.**

Koszty kwalifikowalne - uwagi:

Niekwalifikowalne: używane maszyny, urządzenia, sprzęt, wyposażenie, ***z wyjątkiem zakupu eksponatów w ramach operacji dotyczących zachowania dziedzictwa.***

- **Koszty ogólne związane z przygotowaniem operacji:** do 10% kosztów kwalifikowalnych.
- Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się także **wkład niepieniężny wnioskodawcy** (art. 61, ust. 3 Rozp. EFRROW)

Kwoty i wielkość wsparcia:

- **Maksymalna kwota pomocy dla danego rodzaju operacji będzie ustalona przez LGD (50-100%)**
- **Refundacja (wg. UE):**
  - do 70% - działalność gospodarcza;
  - do 63,63% - dla jednostek sektora finansów publicznych
  - do 80% - pozostałe operacje
- **Ryczałt:** dla zakładania działalności gospodarczej oraz dywersyfikacji

Kwoty i wielkość wsparcia:

- **Minimalny całkowity koszt operacji innej niż granty: 50.000 zł**
- **Tworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego** – do **500.000 zł** / beneficjenta w okresie realizacji Programu.
- Limit dla beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych oraz ww. inkubatorów, realizujących **pozostałe operacje** – **300.000 zł** / beneficjenta (i na operację) w okresie realizacji Programu. *Dla zakładania dz. gospodarczej i dywersyfikacji (100/300 tys.).*

Kwoty i wielkość wsparcia:

- **Operacje z zakresu infrastruktury drogowej – limit pomocy 2.000.000 zł /** beneficjenta w okresie realizacji Programu.
- W przypadku operacji innych niż infrastruktura drogowa, realizowanych przez jednostki sektora finansów publicznych **500.000 zł / miejscowość** w okresie realizacji Programu.
- **Limit dla grupy nieformalnej – niezależny** od limitu osoby prawnej ubiegającej się o wsparcie na jej rzecz, liczony odrębnie dla każdej grupy. Limit pomocy w ramach programu dla tego typu odbiorcy to **100.000 zł**
- **Grant: 50.000 zł; Limit Grantobiorcy: 100.000 zł**
- Operacje realizowane poza projektami grantowymi **mają wartość całkowitą większą niż 50 000 zł.**
- **Jednostki sektora finansów publicznych: do 20% projektu grantowego** (nie dotyczy operacji na rzecz sformalizowanych grup nie posiadających osobowości prawnej)
- W przypadku realizacji projektów w partnerstwie (co najmniej 2 partnerów), **limity partnerów pomniejszane są proporcjonalnie**

Kwoty i wielkość wsparcia:

- Rozpoczęcie działalności gospodarczej i dywersyfikacja **100.000 zł (ryczałt – transze 70/30%)**
- Operacja Własna LGD **50.000 zł**

Budżet LSR w zakresie Realizacji operacji (…) – dz. 19.2:

- Zależny od ilości mieszkańców na obszarze **od 5.000.000 do 15.000.000 zł (maksymalny)**
- Wysokość budżetu zależna od wyniku oceny LSR

Rodzaj operacji - Przygotowanie i realizacja projektów współpracy.

Koszty kwalifikowalne

Animacja współpracy, poszukiwanie partnerów – nie są kwalifikowalne. Zadania z tego zakresu mogą podlegać finansowaniu przez KSOW.

Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się koszty m.in.:

- organizacji i przeprowadzania spotkań/wyjazdów/wydarzeń
- Przygotowania badań, analiz, opracowań, dokumentacji
- tłumaczeń
- zakupów dóbr, usług, robót budowlanych
- najmu, dzierżawy, zakupu oprogramowania, sprzętu, narzędzi, urządzeń, maszyn, materiałów lub przedmiotów; najmu lub dzierżawy pomieszczeń, obiektów, gruntu
- promocji i informacji
- wynagrodzenia za pracę oraz świadczone w związku z przygotowaniem lub realizacją projektu współpracy

Beneficjenci

LGD, których LSR zostały wybrane do realizacji i finansowania.

Warunki kwalifikowalności

- projekt dotyczy współpracy **międzyterytorialnej** (pomiędzy LGD w ramach jednego województwa lub z różnych województw) **lub międzynarodowej**
- projekt współpracy jest zgodny z LSR wszystkich wnioskujących LGD,
- projekt współpracy jest realizacją wspólnego przedsięwzięcia,
- **projekt współpracy przyczyni się do osiągnięcia wskaźników określonych w LSR wszystkich wnioskujących LGD** (*wskaźników, których osiągnięcie zaplanowano poprzez projekt współpracy*) – kryterium mierzalności, określoności w czasie, możliwości osiągnięcia w okresie realizacji projektu.

Warunki kwalifikowalności – ciąg dalszy

- Projekt Współpracy zawarty w LSR **musi mieć swe odzwierciedlenie we wskaźnikach przewidzianych w LSR**. (wyraźne wskazanie celów realizowanych przez projekt i wskaźników, na które jego realizacja wpłynie. Wskaźniki muszą mieć wyraźnie określone wartości wyjściowe i docelowe. **Wymagany poziom osiągnięcia wskaźnika na koniec realizacji LSR: minimum 50%**).
- **Jeśli projekt współpracy nie jest zawarty w LSR, jego realizacja będzie możliwa** jeśli do LSR dodane zostaną nowe wskaźniki lub zostanie podwyższony poziom obecnych, ze wskazaniem, że zostaną one osiągnięte poprzez projekt współpracy.
- W ramach działania prowadzony jest **ciągły nabór do wyczerpania środków**.

Zasady dotyczące ustanawiania kryteriów wyboru

Jednolite dla całego kraju opiniowane przez Komitet Monitorujący. Projekt wybrany do finansowania musi osiągnąć **minimum 60% punktów w ramach oceny opartej o przyszłe kryteria** (preferencje: **innowacyjność, tworzenie miejsc pracy, współpraca międzynarodowa**)

Rodzaj wsparcia

Refundacja. Całkowity planowany **koszt jednego projektu** międzyterytorialnego wynosi **minimum 50 000 zł.**

Limit pomocy na LGD: do 5% wsparcia kierowanego na daną LSR w ramach „Realizacji operacji w ramach LSR" i „Wsparcia kosztów bieżących i aktywizacji"

Intensywność pomocy

do 100% kosztów kwalifikowanych operacji.

Rodzaj operacji

Wsparcie bieżącego funkcjonowania LGD zapewniające sprawną i efektywną pracę LGD w tym sprawne funkcjonowanie biura LGD oraz doskonalenie zawodowe osób uczestniczących w realizacji LSR.

Wsparcie procesu **aktywizacji związanej z realizacją LSR**. Zapewnienie **wsparcia dla potencjalnych beneficjentów** w opracowaniu projektów, przygotowaniu wniosków i realizacji projektów (prowadzenie przez LGD **doradztwa**

realizacji i finansowania.

Warunki kwalifikowalności: Zgodność z LSR.

Koszty kwalifikowalne: Nie określa się. Koszty administracyjne, w tym personelu, koszty szkolenia, kształ wizerunku, koszty finansowe, koszty związane z tworzeniem sieci kontaktów, koszty związane z monitorowaniem i ewaluacją LSR oraz koszty niezbędne do prowadzenia aktywizacji.

Zasady dotyczące ustanawiania kryteriów wyboru

Możliwość uzyskania wsparcia zapewniona jest **dla wszystkich LGD wybranych do realizacji LSR**

Rodzaj wsparcia

Pomoc w formie dotacji, która w zależności od rodzaju kosztów oraz decyzji LGD może być przyjąć formę: zwrotu kosztów kwalifikowalnych, płatności ryczałtowych lub finansowania ryczałtowego określonego przez zastosowanie wartości procentowej do jednej lub kilku kategorii kosztów.

Budżet LSR w zakresie Kosztów bieżących i aktywizacji – dz. 19.4:

- Zależny od ilości mieszkańców na obszarze **od 1.250.000 do 2.650.000 zł (maksymalne kwoty wsparcia)**
- Wysokość budżetu zależna od wyniku oceny LSR

Dodatkowe informacje specyficzne dla działania

Wsparcie nie może dotyczyć kosztów zrefundowanych w ramach innych programów

Rodzaj operacji

Podnoszenie kompetencji LGD i społeczności lokalnych, szkolenie i tworzenie sieci kontaktów oraz wypracowanie mechanizmów współpracy i włączania lokalnych społeczności w celu przygotowania i wdrożenia LSR

Beneficjenci: Stowarzyszenie, fundacja lub związek stowarzyszeń

Warunki kwalifikowalności:
- Obszar wiejski, co najmniej 2 gminy (**spis gmin nie może ulec zmianie**)
- 30-150 tys. mieszkańców,
- jeden wnioskujący o wsparcie z danego terenu,
- **Gminy są członkami jednej grupy** wnioskującej o wsparcie,
- **członkowie LGD reprezentują z każdej gminy każdy sektor**,
- koncepcja rozwoju lokalnego (**opis obszaru, plan włączenia społeczności lokalnej w przygotowanie LSR, z harmonogramem**)

Koszty kwalifikowalne: **Nie określa się.**

Zasady ustalania kryteriów wyboru:

Pomoc zostanie przyznana **wszystkim wnioskodawcom**, którzy spełnią kryteria kwalifikowalności. **Rozpatrywanie: 1 miesiąc.**

Opis obszaru i plan włączenia społeczności – do 18.000 znaków!!!!

Wysokość wsparcia:
Forma zryczałtowana (projekt, na razie bez kwot), dla obszaru:
- kwota najwyższa;
- kwota pośrednia (dla obszaru 60 000 – 100 000 mieszkańców)
- kwota najniższa (dla obszaru 30 000 - 60 000 mieszkańców)

(*stan ludności **z dnia 31. XII 2013 r**., nie uwzględniający miast pow. 20.000 mieszkańców*)

Wypłata: transze **70 %**(wniosek przy umowie) **/30%** (zrealizowanie zobowiązań, planu włączenia społeczności, udokumentowanie operacji, złożenie LSR do konkursu).

NOTATKI

NOTATKI